

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2016:14

Willkommen, Bienvenue, Welcome!

Folkbibliotekets rumsliga tillgänglighet för alla barn och unga,
oavsett kulturell och språklig bakgrund.

ÅSA-MARIA BERG LEVINSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Åsa-Maria Berg Levinsson**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Willkommen, Bienvenue, Welcome! Folkbibliotekets rumsliga tillgänglighet för alla barn och unga, oavsett kulturell och språklig bakgrund.

Engelsk titel: Willkommen, Bienvenue, Welcome! Spatial accessibility in public libraries for all children and young people, regardless of cultural and linguistic backgrounds.

Författare: Åsa-Maria Berg Levinsson

Färdigställt: 2016

Abstract: People of various cultural and linguistic backgrounds seek refuge in Sweden. Policy documents for public libraries state that prioritized areas of operation are children and young people, but also cultural and linguistic diversity. In recent years, the spatial aspects of library buildings have been the subject of major research, especially in Scandinavia. The purpose of this study is to broaden knowledge of how public libraries can design spaces by considering diverse cultural and linguistic backgrounds. In this study, library spaces for children and young people are researched. The methods applied in this research were semi-structured interviews with librarians; observations in library spaces for children and young people in three public libraries in Västra Götaland, Sweden; and a review of policy documents from these public libraries. The theoretical framework for this research is Hans Elbeshausen's and Peter Skov's "Public libraries in a multicultural space: a case study of integration processes in local communities." Elbeshausen and Skov describe the transnational: how people are linked to two or more cultures. This was the theoretical foundation for the transnational screen, a tool for analysis, in which support of multiculturalism and integration would promote a sound transnational. This tool was used to analyze the results of the observations. Findings indicate that public libraries already support both multiculturalism and integration, which means public libraries also reinforce transnationalism. Using the transnational screen for analysis facilitates practical suggestions for improvement in the operation of public libraries.

Nyckelord: Folkbibliotek, barn, unga, biblioteksrummet, transnationalitet, interkultur, integration, språk

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
2. Problemformulering	3
2.1. Syfte	3
2.2. Forskningsfrågor	4
2.3. Avgränsningar	4
2.4. Organisationer, styrdokument och manifest	4
2.5. Tidigare forskning	6
2.5.1. Biblioteksrummet och four spaces	6
2.5.2. Biblioteksrum för barn	6
2.5.3. Vetenskapliga uppsatser om biblioteksrummet	8
2.5.4. Vetenskapliga uppsatser om integration	9
2.5.5. Transnationalitet och integration på bibliotek	10
2.6. Teori och begreppsspecifikationer	11
2.6.1. Teori och begrepp rörande interkultur och integration	11
2.6.2. Teoretisk bakgrund till analysverktyget det transnationella sållet	13
2.7. Metod	15
2.7.1. Metodval	15
2.7.2. Analysverktyget det transnationella sållet	18
2.7.3. Etiska aspekter	19
3. Resultat och analys	20
3.1. Förutsättningar och styrdokument	20
3.1.1. Biblioteksplaner	20
3.1.2. Lokala styrdokument	22
3.1.3. Övriga riktlinjer	22
3.2. Observationer	24
3.2.1. Allmänna intryck	24
3.2.2. Finns det utrymme för besökarnas ursprungskultur i rummet?	25
3.2.3. Erbjuder biblioteksrummet möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen?	30
3.3. Vad säger bibliotekarierna?	31
3.3.1. Om biblioteksrummet; placeringen av medier på andra språk	31
3.3.2. Om biblioteksrummet; biblioteksrummets fysiska utformning	32
3.3.3. Om interkultur, integration och mångspråk	33
3.3.4. Om ett interkulturellt biblioteksrum	34

3.4. Sammanfattning	36
3.4.1. Forskningsfråga 1	36
3.4.2. Forskningsfråga 2	37
3.4.3. Forskningsfråga 3	37
4. Avslutande diskussion och slutsatser	39
4.1. Avslutande reflektioner och förslag till fortsatt forskning	41
Källförteckning	44
Empiriskt material.....	44
Tryckta källor.....	44
Bilagor	48
Bilaga 1	48
Bilaga 2	50

1. Introduktion

Under år 2015 inkom 162 877 ansökningar om asyl till Migrationsverket. Antalet innebar en kraftig höjning jämfört med tidigare; år 2014 inkom 81 301 ansökningar och år 2013 inkom 54 259 ansökningar. För år 2015 rör det sig alltså om ungefär det dubbla antalet jämfört med år 2014 och ungefär tre gånger antalet för år 2013 (Migrationsverket, 2016a). Som jämförelsetal var befolkningmängden i Örebro 144200, Linköping 152 966 och hela Blekinge 156 253 vid årsskiftet 2015/2016 (Statistiska centralbyrån, 2016a).

Av dessa asylsökande är en relativt stor del barn. År 2015 var det 70 384 barn som sökte asyl i Sverige, det vill säga 43 % av alla sökande. År 2014 var motsvarande siffra 23 110 barn, eller 28 % (Migrationsverket, 2016a). Under månaderna januari-april 2016 har totalt 11 232 ansökningar om asyl inkommit till Migrationsverket. Av dessa rör 4382 ansökningar personer under 18 år, denna siffra inkluderar även de 1092 ensamkommande barn som hittills i år har sökt asyl i Sverige. Det betyder att 39 %, mer än en tredjedel, av ansökningarna om asyl i Sverige hittills detta år har gällt barn och unga (Migrationsverket, 2016b).

Statistiken är synnerligen relevant för folkbiblioteken i Sverige. Många människor med annat modersmål än svenska anländer till våra kommuner och styrdokument som reglerar bibliotekens verksamhet påtalar betydelsen av att prioritera språk och kulturell tillhörighet. Enligt bibliotekslagen är folkbiblioteken skyldiga att ”ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska” (Bibliotekslagen, SFS 2013:801, 5§). Det hör således till folkbibliotekens uppdrag att ta sig an frågor som rör interkultur, integration och språk. Sveriges regering har uppmärksammat att folkbiblioteken deltar aktivt i arbetet med nyanlända, och därför tillsatt 10,5 miljoner till biblioteksverksamhet med nyanlända under 2016 (Westin, 2016, s. 7). Våren 2016 skapas även ett expertnätverk för erfarenhetsutbyte kring biblioteksverksamhet för nyanlända (Biblioteksbladet, 2016, s. 10).

Något som också aktualiserar frågan med medier på olika språk är att Västra Götalandsregionen tidigare har delat ut extra anslag till stadsbiblioteken i Göteborg och Borås för inköp av medier på olika språk. Dessa har sedan skickats ut som depositioner till övriga bibliotek i regionen. Denna struktur upphör, enligt en bibliotekarie på Kultur i Väst, under sommaren 2016 i enlighet med den nya bibliotekslagen §§ 3, 5, 6 och 11 (Personlig kommunikation, 20 oktober, 2015). Från och med 2016 är varje enskild kommun således ansvarig för att dess bibliotek införskaffar medier på andra språk än svenska enligt de behov som föreligger i kommunen. Kommunerna i Västra Götaland har väldigt olika utgångslägen. Kommunerna som tidigare fått anslag för att köpa in mångspråkiga medier har många exemplar på många olika språk, medan andra kommuner bara har ett fåtal. Antalet exemplar är heller inte nödvändigtvis relaterat till behovet i kommunen (P4 Sjuhärad, 2007). Alla kommuner i Västra Götaland kommer i år att behöva ta ställning till införskaffning och förmedling av mångspråkiga medier.

För folkbiblioteken kan det vara intressant att veta hur många personer i kommunen som har annat modersmål, med tanke på till exempel medieinköpsstrategier. Exakt hur många personer i Sverige som har ett annat modersmål än svenska finns det inte siffror på, eftersom ingen har frågat var och en person i Sverige vilket modersmål de anser sig ha. (Institutet för språk och folkminnen, 2014) Därför är det siffror såsom andel

invånare med utländsk bakgrund som man får använda sig av vid en ungefärlig uppskattning av andelen invånare som har annat modersmål än svenska. Ett annat sätt att göra en uppskattning av språkstrukturen i kommunen, när det gäller barn och unga, är att skapa kontakter till modersmålslärarna i kommunen, för att via dem få information om hur många barn och unga som deltar i modersmålsundervisning.

Världen och dess många olika språk träder in i Västra Götaland just nu – även i våra folkbibliotek, vilka förväntas uppfylla förväntningar ställda av både lagen, regeringen, lokala huvudmän och intresseorganisationer och, inte minst, sina nya besökare, av vilka en tredjedel är barn och unga med en heterogen kulturell och språklig bakgrund. Personer som på detta sätt har anknytningar till två eller flera livsvärldar kan kallas transnationella (Elbeshausen & Skov, 2004, s. 137) och ett möte mellan personer från olika kulturer som innefattar en ömsesidig förståelse dem emellan kan benämnas interkultur (Botkyrka kommun, 2015, s. 14). Integration uppstår när transnationella personer över tid skapar fler och fler kontaktytor med samhället i det nya landet (Elbeshausen & Skov, 2004, s. 131 och 140). Dessa termer är centrala för uppsatsen och kommer att diskuteras vidare längre fram i denna uppsats.

2. Problemformulering

Bibliotekens verksamhet ska enligt bibliotekslagen ”finnas tillgänglig för alla” (Bibliotekslagen, SFS 2013:801, 2§). Det är få verksamheter som har alla medborgare som målgrupp, men folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen ”vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov” (Bibliotekslagen, SFS 2013:801, 6§). Enligt lagen ska folkbiblioteken även ”ägnas särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar” (Bibliotekslagen, SFS 2013:801, 8§). Bibliotekslagen specificerar således flera grundläggande förutsättningar för folkbibliotekens verksamhet.

När det gäller tillgänglighet och anpassning är gruppen barn och unga intressant, särskilt om barnen har annan kulturell och språklig bakgrund. En aspekt att beakta vid utformningen av biblioteksrum för barn och unga är till exempel att många barn inte kan läsa informationsskyltar; en del för att de ännu inte lärt sig läsa och andra för att de inte kan språket eller alfabetet. Å andra sidan kommunicerar de yngsta barnen inte ännu genom språk, utan det är mer en snarlik utvecklingsnivå som skapar samhörighet. Utrymmen för de yngsta kan därför genom sin utformning skapa möjligheter för en samvaro utan språk och med möjlighet till inläring av språk. I förlängningen kan detta även skapa möten mellan föräldrar med olika bakgrund. Som besökare kan det vidare vara svårt att veta vilka förväntningar bibliotekets personal och övriga besökare har på dig, om du inte är en van biblioteksbesökare, eller är ny i landet. En del barn kan komma från kulturer där inte alla besöker bibliotek och därför kan både barnen och deras föräldrar sakna biblioteksvana. I dessa fall är det bra om så många detaljer i rummet som möjligt är så självinstruerande som möjligt, helst oavhängiga av språk och förförståelse. Med tanke på detta blir utformningen av utrymmena, skyltning av medier samt möblers och hyllors placering ett föremål för medveten eftertanke på barn- och ungdomsavdelningar, för att underlätta för unga besökare med olika bakgrund.

I denna uppsats kommer jag att undersöka hur de fysiska utrymmena utformas för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet, särskilt med tanke på tillgänglighet för besökare med heterogen kulturell och språklig bakgrund. Med hänvisning till de riktlinjer och principer för folkbibliotekens verksamhet som finns i de aktuella styrdokumenterna, torde det vara ändamålsenligt både för bibliotekens styrande organ, forskningen inom biblioteks- och informationsvetenskap och även de verksamma folkbiblioteken att fördjupa kunskapen kring dessa frågor - speciellt i dagens läge med ett markant ökat antal asylsökande.

2.1. Syfte

Syftet med denna uppsats är att skapa kunskap om hur folkbiblioteken kan utforma sin fysiska miljö, det vill säga själva biblioteksrummet, med tanke på kulturell och språklig mångfald. Fokus för studien ligger på utrymmen ämnade för barn- och ungdomsverksamhet, det vill säga för gruppen 0-18 år. Särskilt intresse fästs vid att skapa kunskap om folkbibliotekens möjligheter att genom utformningen av sina utrymmen stödja besökarnas transnationalitet och därigenom medverka till interkultur och integration.

2.2. Forskningsfrågor

För att nå en ökad kunskap kring dessa frågor kommer undersökningen att utgå ifrån följande forskningsfrågor:

1. I vilka avseenden används folkbiblioteksrummet vid avdelningar för barn och unga för att underlätta transnationalitet, interkultur och integration?
2. Vilka anvisningar får bibliotekens anställda kring frågor som rör transnationalitet, interkultur och integration i aktuella kommunala riktlinjer?
3. Vilka konkreta åtgärder vidtar anställda på folkbibliotekens barn- och ungdomsavdelningar för att öka tillgängligheten i bibliotekslokalen för alla besökare oavsett språklig och kulturell bakgrund?

2.3. Avgränsningar

I denna uppsats undersöks tre olika folkbibliotek i Västra Götalands län. När det gäller biblioteksrummet kommer denna uppsats endast att genom observationer undersöka barn- och ungdomsavdelningar vid biblioteken i urvalsgruppen. Därmed är det bibliotekarier som arbetar på dessa barn- och ungdomsavdelningar som kommer att verka som informanter. Även styrdokument som hör till ämnesområdet kommer att analyseras.

2.4. Organisationer, styrdokument och manifest

Sveriges bibliotekslag, som reglerar den offentliga biblioteksverksamheten, beskriver bland annat att folkbiblioteken ska vara till för alla och vara anpassade till användarnas behov, uppmärksamma minoriteter och språk samt särskilt uppmärksamma barn och ungdomar. Dessa centrala drag i bibliotekslagen presenterades även tidigare, i introduktion och problemformulering (Bibliotekslagen, SFS 2013:801). Bibliotekslagen är, trots relativt svepande formuleringar, ett juridiskt styrdokument, medan de manifest som utfärdats av intresseorganisationer är normativa rekommendationer för verksamheten. Det nedan presenterade internationella manifestet uttrycker att beslutsfattare uppmanas att ”sprida detta manifest och att genomföra de principer och åtgärder som uttrycks i det” (Svensk biblioteks förening & Svenska Unescorådet, 2014, s. 29).

Unesco är en organisation som lyder under FN (Förenta nationerna) i ett fredsskapande syfte genom att främja samarbetet mellan medlemsländerna när det gäller ”utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information” (Svenska Unescorådet, 2016a). Svenska Unescorådet är den myndighet som är nationellt rådgivande och sakkunnig för Unesco i Sverige (Svenska Unescorådet, 2016b). IFLA, eller International Federation of Library Associations and Institutions, är en internationell förening för

bibliotekssamarbete. På sin hemsida kallar sig IFLA ”the global voice of the library and information profession” (IFLA, 2015). Svensk biblioteks förening är en ideell förening för både enskilda och institutioner som är engagerade i biblioteks verksamhet på olika sätt (Svensk biblioteks förening, 2016).

Här lyfter jag centrala delar ifrån *Bibliotekens internationella manifest*. I denna publikation har flera olika manifest publicerats tillsammans i en översatt, svensk version. I IFLA:s/Unescos *folkbiblioteksmanifest* finns det många punkter under folkbibliotekets uppdrag som pekar på att barn och unga är en prioriterad grupp inom folkbibliotekens arbete. Folkbiblioteksmanifestet säger att ”[f]olkbibliotekets huvuduppdrag är att verka för information, läskunnighet, utbildning och kultur” (Svensk biblioteks förening & Svenska Unescorådet, 2014, s. 12). Detta gör folkbiblioteken bland annat genom att

”skapa och stimulera läsvanor hos barn redan från tidig ålder, ge stöd till såväl självstudier som formell utbildning på alla nivåer, ge förutsättningar för personlig, kreativ utveckling samt stimulera fantasi och kreativitet hos barn och ungdomar. Folkbiblioteken ska också garantera alla medborgares tillgång till all sorts samhällsinformation samt stödja och delta i läskunnighetsfrämjande aktiviteter och program för alla åldersgrupper, samt vid behov ta initiativ till sådan verksamhet” (Svensk biblioteks förening & Svenska Unescorådet, 2014, s. 12).

I *Glasgowdeklarationen om bibliotek, informationstjänster och intellektuell frihet* rekommenderar IFLA bland annat att biblioteken ska tillgängliggöra material, lokaler, och tjänster på ett likvärdigt sätt för alla användare. Ingen diskriminering får förekomma, vare sig det gäller faktorer som etnicitet, nationell eller annat ursprung, kön eller sexuell läggning, fysisk eller mental förmåga, ålder, religion eller politisk övertygelse (Svensk biblioteks förening & Svenska Unescorådet, 2014, s. 17f).

IFLA/Unesco har även formulerat ett *manifest om mångkulturella bibliotek*, vilket innehåller följande fyra principer för bibliotekens arbete för kulturell och språklig mångfald. Biblioteken ska ”ge service åt alla samhällsmedborgare utan att göra åtskillnad på grund av kulturell och språklig bakgrund”. Biblioteken ska även ”tillhandahålla information på de språk och i de skriftformer som erfordras” och ”tillhandahålla ett brett utbud av material och tjänster som avspeglar alla grupper och behov”. Vidare ska biblioteken ”anställa personal som avspeglar mångfalden i samhället och som är utbildade att arbeta med och ge service i ett mångkulturellt samhälle”. Manifestet beskriver även konkreta uppgifter som biblioteken har som en följd av dessa principer (Svensk biblioteks förening & Svenska Unescorådet, 2014, s. 26). De mest centrala av dessa konkreta uppgifter beskrivs under Tidigare forskning under rubriken Transnationalitet och integration.

Enligt bibliotekslagens 17§ ska varje kommun och landsting ”anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet” (Bibliotekslagen, SFS 2013:801, 17§). På den decentraliserade kommunala nivån återfinns kommunspecifika dokument som förväntas ge riktlinjer för olika områden, till exempel biblioteksplaner samt dokument som rör interkultur och integration. Dessa lokala dokument påverkar naturligtvis även verksamheten vid kommunernas folkbibliotek, eftersom de kommunala tjänstemännen förväntas åtlösa dessa. För de folkbibliotek som undersöks i denna uppsats görs en genomgång av dessa lokala styrdokument i resultat- och analysdelen.

2.5. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras den aktuella vetenskapliga forskning som jag har funnit har intressanta beröringspunkter med uppsatsens fokus på biblioteksrummets utformning i relation till frågor om transnationalitet, interkultur och integration inom folkbiblioteksverksamheten för barn och unga.

2.5.1. Biblioteksrummet och four spaces

De danska forskarna i biblioteks- och informationsvetenskap Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen och Dorte Skot-Hansen presenterade år 2012 för första gången sin four spaces-modell internationellt i artikeln *The four spaces – a new model for the public library*. Artikeln bygger på en dansk rapport från 2010 (2012, s. 586). Forskarna beskriver att biblioteken har utvecklats från en relativt passiv samling böcker och övrig media till ett aktivt utrymme för erfarenheter, inspiration och lokal mötesplats. Uttryck som ”collection to connection” och ”bricks to clicks” har använts för denna utveckling. I och med denna utveckling behövs en ny modell för bibliotek, vilken tar i beaktande de utmaningar den samhälleliga utvecklingen innebär för biblioteken, samt pekar på möjligheterna för framtidens bibliotek (s. 588).

Jochumsen et al ville att deras modell skulle fungera som en ram för diskussioner kring bibliotekens syfte och legitimitet i relation till såväl arbetstagare som politiker, besökare och samarbetspartners. Modellen skulle också fungera som ett konkret instrument för renovering eller omformande av fysiska biblioteksutrymmen, tjänster och kommunikation. Flera bibliotek har redan använt modellen för renovering och omformande av ett existerande bibliotek, som till exempel i Trondheim och Oslo. Den har även använts för att skapa biblioteksplaner och policies (2012, s. 594). Modellen har generellt sett haft en betydande och snabb genomslagskraft i Norden (s. 596). Four spaces-modellen är därför en central nutida tankemodell för biblioteksrum i Norden och har påverkat utformningen av bibliotek till att bli mer upplevelsebetonad för besökarna. Det aktiva utrymmet och den lokala mötesplatsen kan på olika sätt spåras i folkbibliotekens utrymmen och styrande dokument, vilket diskuteras under Avslutande diskussion och slutsatser. Jochumsen et al har också haft ett stort inflytande på de senaste årens forskning kring biblioteksrum i Norden, vilket visas i urvalet av uppsatser under rubrik 2.4.3.

2.5.2. Biblioteksrum för barn

Frances Hultgren, forskare i biblioteks- och informationsvetenskap, har tillsammans med Barbro Johansson, docent i etnologi, år 2015 publicerat rapporten *Rum för de yngsta: Barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter*. Denna rapport som baseras på forskningsprojektet KUMBA (kultur med barn) problematiserar främst begreppet delaktighet utifrån barnets perspektiv inom offentligt finansierad kulturverksamhet för barn. Hultgren och Johansson analyserar rummets betydelse ”för att skapa möten och hur samspelet mellan att leka, lära och arbeta påverkar innebörden av delaktighet” (s. 9) Syftet med rapporten var att undersöka om det gick att förverkliga

ett fysiskt kulturrum för barn, baserat på föräldrars och barns delaktighet (s. 14). Den tar därför upp bland annat olika aspekter av fysiska rum för barn, inkluderande rum och biblioteket som mötesplats, vilket är av intresse för denna uppsats.

En viktig pusselbit som Hultgren & Johansson bidrar med till denna uppsats är rummets betydelse för barn. Forskarna slår fast att "[b]arnen och den omgivande miljön samspelar med varandra" och att olika ytor i rummet enligt deras empiri framkallar olika reaktioner hos barnen (s. 17), samt att "[p]latsen är en manual, som inte bara anger vad som kan göras där utan också talar om vem besökaren är" (s. 131). En annan viktig aspekt är att en miljö som utformas av vuxna för barn ofta definierar rummets användning alltför strikt. Detta minskar barnens möjligheter att verka som aktiva aktörer, då rummet redan är förbestämt för en aktivitet bestämd av de vuxna. Om vuxna låter bli att strukturera och definiera rummet alltför hårt, öppnas många fler möjligheter för barnen att agera på olika sätt, som de själva definierar, i rummet (s. 17f). Forskarna menar även att "öppna eller stängda dörrar, breda eller smala passager, små eller stora ytor, tillgången till möbler att sitta på eller stå vid, belysning, blickfång m.m. bidrar till att underlätta vissa rörelser och handlingar och försvåra andra" (s. 80). Dessa rön visar på att rummets utformning i allra högsta grad spelar roll när det gäller utformning av barn- och ungdomsavdelningar på bibliotek, samt knyter an till Elbeshausen & Skov (2004), vilka poängterar vikten av att beakta besökarnas aktuella kontext och inte ta saker för givna (s. 131). Hultgren & Johanssons rapport visar även kopplingar till Jochumsen et al när det gäller till exempel "collection to connection". Hultgren & Johansson menar att ett av deras studieobjekt, Barnens kulturrum, är ett av flera exempel på ett nytänkande kring biblioteksrum som behövs för att kunna förverkliga Jochumsen et als vision om biblioteken som "levande institutioner som sammanför den enskilde med medier, kunskap, kultur och andra människor" (2015, s. 57f).

I sina resonemang närmar sig Hultgren & Johansson innebörden av interkultur, och därmed ämnet för denna uppsats, till exempel i diskussionen kring att lyssna och ta till sig användarnas önskemål. De menar att "resultaten är viktiga därför att i ett komplext, multikulturellt samhälle behöver vi mötesplatser som går tvärs över kulturella, etniska, generationella och sociala gränser" (s. 54). Genom sina intervjuer har Hultgren & Johansson funnit en positiv tolkning av termen mötesplats; som "en plats för inspiration, ömsesidigt utbyte och lärande (s. 55). Möten och mötesplatser ägnar Hultgren & Johansson ett helt kapitel åt och poängterar det jämlika mötet, "oavsett ålder, kön, utbildning, religion eller etnisk bakgrund" (s. 55) och säger att de observerat en strävan hos bibliotekspersonal att råda bot på etnisk segregation (s. 72). Forskarna uppfattade även ett behov av att miljön ska vara neutral så att inte bara vissa grupper känner sig hemma där. I deras exempel, tillfälliga barnavdelningen Miini i Göteborg, ansåg de anställda att "rummet skulle vara så rent som möjligt, så att det inte inbjöd vissa och uteslöt andra. I en segregerad stad är det särskilt viktigt att ett kulturrum inte blir en plats där vissa grupper (baserade på till exempel boende, ideologisk bakgrund eller etnisk tillhörighet) känner sig mer hemma än andra" (s. 57). Hultgren & Johansson menar att om rummet är öppet så att var och en besökare kan tolka det på sitt eget sätt, så fungerar det inkluderande (s. 57). I samtal med föräldrar framkom det i Hultgren & Johanssons rapport att dessa önskade sig en känsla som motsvarar det som Elbeshausen & Skov kallar transnationalitet (2004, vilket förklaras närmare i teorikapitlet). Föräldrarna "ville att deras barn skulle vara integrerade i det svenska samhället, samtidigt som de skulle ha en trygg förankring i sin ursprungliga kultur" (Hultgren & Johansson, 2015, s. 73).

I denna uppsats ligger fokus mer på hur biblioteksrummet, som en snävare rumsbeskrivning än kulturrummet, kan utformas för barn och unga upp till vuxen ålder, alltså en vidare ålderskategori än Hultgren & Johansson. Denna uppsats fokuserar även mer på en heterogen kulturell och språklig bakgrund hos besökarna. Snarare än små barns delaktighet fokuserar denna uppsats på alla barns och ungas möjligheter att känna sig trygga och välkomna i biblioteksrummet, samt deras möjligheter att besöka och utnyttja rummet, oavsett vilken språklig eller kulturell bakgrund barnen och de unga har.

2.5.3. Vetenskapliga uppsatser om biblioteksrummet

Det finns ett antal vetenskapliga uppsatser som under de senaste åren har fokuserat på biblioteket som rum. Ett exempel är en kandidatuppsats från 2015 av Kerstin Hellman & Towe Larsson, *Skövdes vardagsrum: En observationsstudie av användarnas aktiviteter på Skövde stadsbibliotek*, vilken lutar sig emot four spaces som teori och har gjort observationer enligt metoden Seating sweeps, där man enligt ett observationsschema noterar aktiviteter som besökarna utför. Empirin sammanställdes med datorprogrammet SPSS enligt fyra zoner och analyseras mot four spaces för att se vilka zoner på biblioteket som används mest av besökarna. Hellman & Larsson stötte på problem med att skilja på inspirationsrummet och skapanderummet i four spaces-modellen, då deltagarna på Skövde bibliotek i dessa zoner deltog i aktiviteter som kunde leda till både inspiration och eget skapande (s. 39). Därför använde de sig av ett kombinerat inspirations- och skapanderum, till vilket barn- och ungdomsavdelningen i huvudsak hörde. Även vuxna utan barn använde sittplatserna där (s. 41).

En annan ny uppsats som också använder sig av four spaces är kandidatuppsatsen *Får föräldrar plats?: En studie om föräldrars användning och värdesättning av Göteborgs stadsbiblioteks barnavdelning* av Mikaela Fallqvist Jonsson & Elin Wallström, 2016. I denna uppsats om föräldrars användning av barnbiblioteket insamlades empirin genom kortintervjuer och ostrukturerade observationer. Den analyserades sedan tematiskt mot four spaces-modellen. En generell tendens som kunde skönjas i denna uppsats är att "föräldrarnas användning och värdesättning av barnbiblioteket är mångsidigt och komplext" (s. 35), men att föräldrarna inte alltid reflekterar kring detta. Fallqvist Jonsson & Wallström upplevde att four spaces modellen delvis fungerade tillfredsställande, men stötte på problem med att applicera delar av teorin på resultatet, vilket de tror beror på att "teorin inte är skapad utifrån användarens perspektiv" (s. 33).

Även Ylva Peterssons kandidatuppsats *Biblioteksrum i förändring: Folkbibliotekariers upplevelser av ny-, om- och tillbyggnation* från 2014 använder sig av four spaces. Dels som teoretisk bakgrund och dels för att analysera sina resultat från semistrukturerade intervjuer med bibliotekarier för att se mönster i funktioner inom det fysiska biblioteksrummet. Petersson ser bland annat en "tendens mot mer runda former" (s. 32) i möblemanget hos de bibliotek hon har undersökt och tänker att det kan "bidra till att besökaren får ett mjukare intryck av miljön och känner sig mer välkomnad" (s. 32). Petersson förbluffas över hur "något så simpelt som formen på ett bord kan påverka hur människor betar sig" (s. 32). Petersson har också observerat att biblioteken tenderar att vända sig till användarna för att inhämta deras åsikter om förändringar i skapandet av nya biblioteksrum (s. 35) samt att bibliotekspersonalen "ser flexibla biblioteksrum som något mycket positivt och önskvärt" (s. 32).

Det är således flera som under de senaste åren har använt sig av four spaces-modellen som teoretiskt resonemang och analysmetod i sina uppsatser. Detta tyder på att modellen är både användbar och uppskattad, men den har även visat sig ha problematiska aspekter som analysmetod i den praktiska tillämpningen. Jag har därför valt att i denna uppsats gå en lite annan väg när det gäller analysverktyg. Detta även eftersom mitt fokus förutom användningen och utformningen av rummet mer ligger på tillgängligheten i rummet när det gäller heterogeniteten i biblioteksbesökarnas kulturella och språkliga bakgrund.

2.5.4. Vetenskapliga uppsatser om integration

När det gäller bibliotek och integration, har de senaste årens vetenskapliga uppsatser på detta tema kretsat mer kring själva integrationsprocessen än det fysiska biblioteksrummets roll i integrationen. Här presenteras två uppsatser från 2012 inom ämnesområdet, vilka på olika sätt har en koppling till denna uppsats.

Bygga broar mellan kulturer: En studie av skönlitteratur, identitet och integrationsprocess av Elin Lindskog är en masteruppsats byggd kring kvalitativa intervjuer, som fokuserar på skönlitteraturens betydelse för invandrades identitetsbyggande och integration. Lindskog fokuserar mycket på identitet och identitetsskapande och använder sig av en analysram byggd på centrala begrepp i tidigare forskning och uppsatsens teoretiska bakgrund. Detta fungerar delvis som en inspiration för analysmetoden i denna uppsats, som också använder ett analysverktyg grundat i uppsatsens centrala begrepp. En av Lindskogs intervjupersoner beskrev att hon själv ville definiera sin identitet i stället för att ”anpassa sig till omgivningens förväntningar på vem hon skulle vara” (s. 52), vilket anknyter till begreppen transnationalitet och interkultur i denna uppsats. Flera intervjupersoner beskrev att de som nyanlända hade ett stort behov av biblioteket och att de gick till biblioteket varje dag under sin första tid i Sverige (s. 56). Intervjusvaren visar också att personerna läste på flera språk; på svenska för att lära sig språket och på sitt modersmål för att ”få en eskapistisk upplevelse eller för att hålla kontakt med sin ursprungskultur” (s. 56). Även här ses en koppling till transnationalitet. Lindskog menar också att studien visar på att läsning av skönlitteratur kan ”underlätta ett överskridande av både det gamla och det nya landets verklighetsbilder i det individuella identitetsskapandet och den individuella integrationsprocessen” (s. 60).

I sin kandidatuppsats år 2012, *Biblioteket som en väg in i det svenska samhället – En textanalys av styrdokument på Malmö, Stockholm och Umeå bibliotek*, undersöker Ninni Skön bibliotekens roll i invandrades integration genom en innehållsanalys av bibliotekens styrdokument. Detta är naturligtvis intressant för denna uppsats som också delvis analyserar styrdokument. Teori och metod i Sköns uppsats bygger på en teori av Mikael Stigendal som beskriver ”biblioteket som en mötesplats mellan utanförskap och innanförskap” (s. 15). Skön hittar brister både i styrdokumentens formuleringar och i deras uppföljning, men anser ändå att biblioteken arbetar ”med flera integrationsrelaterade verksamheter” (s. 31f och s. 36). Skön beskriver att verksamheten bör utvecklas till exempel genom omvärldsanalys (s. 36). I förslag till vidare forskning föreslår Skön en studie där analysen av styrdokument kompletteras av intervjuer med de bibliotekarier som arbetar i verksamheterna (s. 36), vilket jag delvis gör i denna uppsats.

Dock ligger mitt fokus mer på biblioteksrummets utformning och dess inverkan på integrationen, samt på gruppen barn och unga.

2.5.5. Transnationalitet och integration på bibliotek

I IFLAs/Unescos manifest om mångkulturella bibliotek beskrivs de uppgifter som det mångkulturella biblioteket ska ha. Manifestet beskriver bland annat att biblioteken ska ”verka för att personer och grupper från alla olika kulturella bakgrunder inkluderas och deltar i samhällslivet” och ”ge förutsättningar för en harmonisk samexistens mellan flera språk, samt inläring av flera språk redan från tidig ålder” (Svensk biblioteksförning & Svenska Unescorådet, 2014, s. 26). Manifestet tar således upp att biblioteket ska verka som en slags port in i samhället för alla oavsett kulturell och språklig bakgrund, samt att biblioteket ska uppmuntra flerspråkighet.

Som en konkretiserande vidareutveckling av dessa tankar från manifestet, har Hans Elbeshausen, dansk professor i biblioteks- och informationsvetenskap tillsammans med den danska bibliotekarien Peter Skov år 2004 gjort en undersökning kring hur de danska folkbiblioteken på ett effektivare sätt kunde stödja integrationsprocessen: *Public libraries in a multicultural space: a case study of integration processes in local communities*. I denna undersökning, som är väldigt intressant för denna uppsats, beskriver Elbeshausen & Skov att folkbibliotek skulle bli bättre på integration om de slutade arbeta utifrån ett inaktuellt integrationskoncept. För att i stället kunna ha ett aktuellt integrationskoncept behöver folkbiblioteken känna till kontexten; de behöver lära känna de relevanta sociala utrymmena, som till exempel etniska föreningar, och de kulturellrelaterade symbolsystem (som till exempel religion, språk och mat) som används här och nu av minoritetsgrupper, där de etniska minoriteternas informationsbehov utvecklas (Elbeshausen & Skov, 2004, s. 131 och 135f).

Elbeshausen & Skov menar att den sociala funktionen i gruppernas traditionella kulturer och deras kulturella betydelse utvecklas enligt den kontext de verkar i, i samverkan med det nya hemlandet. Felaktiga antaganden om en minoritetsgrupps kultur utifrån generella etniska kännetecken kan utmynna i kulturell determinism eller kulturell projektion (s. 131). Detta betyder att människor, närmast för att göra det lätt för sig, ofta utgår ifrån att en viss etnisk grupp och dess kultur även i sitt nya hemland alltid agerar utifrån sin ursprungliga kulturella kontext. Felaktiga antaganden kan sedan resultera i något som kallas kulturell isomorfism; en indelning av okända kulturella och kommunikativa handlingar i två tolkningsmodeller där handlingarna antingen är relaterade till kända kulturella och kommunikativa handlingar, eller inte kan översättas till eller förstås genom kända mönster eller koncept, det vill säga att man låser sig i en polarisering av att förstå eller inte förstå (s. 131).

Integrationsprocessen möter enligt Elbeshausen & Skov många utmaningar. Elbeshausen & Skov beskriver att om det aktuella samhället har ett starkt fokus på sin egen nationella identitet och dessutom en rädsla för dess sönderfall, är det viktigt att hitta en balans mellan olika värde- och normsystem (2004, s. 132). De menar även att de etniska minoriteternas identitetsskapande är en komplex process av inre och yttre förväntningar. Om den identitetsskapande processen inte lyckas kan detta leda till segregation och parallella samhällsgrupper (2004, s. 132). Elbeshausen & Skov

beskriver även att när samhället arbetar för social jämlikhet och strävar efter att höja den sociala standarden, kommer de svagaste grupperna av landets ursprungsbefolkning att råka i en konkurrenssituation med de etniska minoriteterna. Detta kan uppfattas som ett hot inom de utsatta grupperna (2004, s. 132). Elbeshausen & Skov belyser att världen idag kännetecknas av kulturell, språklig och etnisk heterogenitet och har lämnat konceptet en stat – en kultur bakom sig. Därför, menar forskarna, behövs det en ny modell för att analysera rumsligt och socialt utbyte för att bibliotekarier och andra som behöver hantera integration ska kunna förstå de nya relationerna mellan social verklighet och geografisk plats (2004, s. 132). Ett första steg mot en dylik modell tar de i sin undersökning.

Elbeshausen & Skov lyfter fram begreppet transnationalitet, vilket innebär det tillstånd som uppkommer när en person har anknytningar till två eller fler livsvärldar (2004, s. 137). Elbeshausen & Skov är inte helt konsekventa i användningen av termen. Ibland använder de transnationalitet och ibland transkultur för att beskriva samma fenomen, (s. 137) men jag har i denna uppsats valt att använda termen transnationalitet för fenomenet. För att biblioteken ska kunna bidra till en positiv utveckling, behöver bibliotekspersonalen enligt Elbeshausen & Skov mer förståelse för den transnationella aspekten i stället för att utgå ifrån att en person från ett visst land har vissa kulturella, estetiska eller språkliga koder (2004, s. 139). Vid interaktion mellan folkbibliotek och etniska minoriteter är det viktigt att först bättre förstå gruppernas kulturella och sociala kapital och att sedan även utvidga folkbibliotekens sociala utrymme genom kulturinsatser riktade till specifika målgrupper (2004, s. 139). När beröringspunkterna sedan över tid ökar mer och mer mellan de etniska nätverken och samhället uppstår integration (2004, s. 140). Begreppet transnationalitet kommer tillsammans med andra centrala termer att utvecklas mer under rubriken Teori och begreppsspecifikationer.

2.6. Teori och begreppsspecifikationer

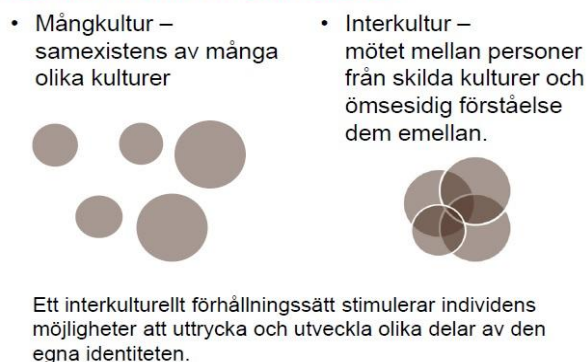
I detta kapitel presenteras de teorier och begrepp som är betydelsefulla för uppsatsen.

2.6.1. Teori och begrepp rörande interkultur och integration

När det gäller att besökaren ska känna sig välkommen i biblioteksrummet oavsett språklig eller kulturell tillhörighet, används i min studie Elbeshausen & Skovs forskning om transnationalitet och integration i kombination med Botkyrka kommuns erfarenheter kring interkultur. I artikeln *Public libraries in a multicultural space: a case study of integration processes in local communities* beskriver Elbeshausen & Skov det **transnationella** tillståndet; från det ögonblick en person invandrar i ett nytt hemland, kommer denna att befinna sig i två kulturella och sociala sfärer (det gamla och det nya). En av sfärerna kommer att vara dominerande, beroende på var personen bor – men den andra försvinner inte helt. Det transnationella tillståndet är inte en övergående fas, utan ett grundläggande villkor för att kunna existera i ett komplext och mångfacetterat samhälle (2004, s. 137 och 140). Min uppfattning av det transnationella tillståndet och kontentan av Elbeshausen & Skovs undersökning är att endast den transnationella personen själv kan identifiera sig korrekt, vilket anknyter till Botkyrka kommuns definition av interkultur.

Ordet mångkultur har använts flitigt i olika sammanhang under de senaste åren och dess betydelse har delvis blivit förvrängd. Mångkultur innebär i korthet att olika parallella kulturer samexisterar (Botkyrka kommun, 2015, s. 14). Som alternativ till detta används termen **interkultur**, som innebär att människor med olika kulturell bakgrund kan mötas och hysa ömsesidig förståelse för varandra. Anders Fjällhed, filosofie doktor i pedagogik vid Södertörns högskola, beskriver interkultur, eller som han benämner det interkulturalitet, i sin text *Interkulturalitet – att finna möjligheter!* i boken *Den interkulturella blicken i pedagogik: Inte bara goda föresatser*. Fjällhed säger att interkulturalitet är ”en process där människor agerar och där vi med nyfikenhet, självkritik och respekt för varandras olikheter aktivt verkligen vill se varandra” (Fjällhed, 2012, s. 44). Detta pekar på en definition av interkultur som en mer aktiv process, medan mångkulturen är ett mer passivt och statiskt samexisterande, vilket även visas av Botkyrkas modell för interkultur, som presenteras i figur 1 (Botkyrka kommun, 2015, s. 14).

Interkulturellt förhållningssätt – från samexistens till samarbete

Figur 1. Botkyrka kommuns modell och definitioner av mångkultur och interkultur (Botkyrka kommun, 2015, s. 14).

I praktisk biblioteksverklighet arbetar till exempel biblioteken i Botkyrka kommun utifrån ett interkulturellt perspektiv, i stället för ett mångkulturellt. I broschyren *Från mångkultur till interkultur – så gör du* beskriver Botkyrka kommun att ”När vi går från ett mångkulturellt till interkulturellt förhållningssätt innebär det att vi gör upp med en föråldrad bild av vem som uppfattas som svensk”. Botkyrka kommun beskriver det dynamiska i det interkulturella förhållningssättet så här:

I det interkulturella synsättet är kulturell tillhörighet inte något statiskt, utan något som är föränderligt över tid. Den enskilda individen bestämmer sin identitet, i stället för att passivt tilldelas den av gruppen eller samhället. När vi klarat av detta kan vi också bryta den växande segregationen och dess negativa konsekvenser (Botkyrka kommun, 2012).

Botkyrka kommuns definition av interkultur anknyter således starkt till Elbeshausen & Skovs definition av det transnationella tillståndet (2004, s. 137 och 140). I denna uppsats används termen interkultur i stället för mångkultur, eftersom jag uppfattar interkultur som en neutralare och modernare term än mångkultur. Botkyrka kommun är den ort i Sverige som har störst andel (56,9%) invånare med utländsk bakgrund

(Statistiska centralbyrån, 2016a och 2016b). En person anses enligt Statistiska centralbyrån ha utländsk bakgrund om de ”själva är födda utomlands eller är födda i Sverige med två utrikesfödda föräldrar” (Statistiska centralbyrån, 2013). I bibliotekssammanhang har termen interkultur i Botkyrka kommun konstaterats optimal för ändamålet och jag anser den därför vara en lämplig term att använda i analysen. Interkultur avser alltså i denna uppsats ett dynamiskt förhållningssätt där, liksom i Botkyrka kommuns modell (2015, s. 14), personer från olika kulturer kan mötas och utbyta en ömsesidig förståelse.

Integration betecknar ”de sociala processer genom vilka minoriteter, t.ex. invandrade etniska grupper, slussas in i och blir delaktiga av det nya samhälle de flyttat till” (Nationalencyklopedin, 2016a). Elbeshausen & Skov (2004) tror att folkbibliotek skulle bli bättre på integration om de slutade arbeta utifrån ett inaktuellt integrationskoncept. Enligt Elbeshausen & Skov uppstår integration över tid genom en expansion och diversifiering av kontaktpunkter mellan etniska minoritetsgrupper och samhället i det nya landet (2004, s. 131 och 140). Biblioteken kan utgöra en del av den utvecklingen enligt Elbeshausen & Skov (s. 131). De menar också att förståelsen för transnationaliteten är viktig för att kunna främja integrationen (s. 139f).

Svensk biblioteks förening har i rapporten *Framgångsrikt, men förbisett, om bibliotekets betydelse för integration* (2008) kunnat visa på att ”biblioteken är framgångsrika arenor för integration” (s. 5). Detta bland annat genom att biblioteken ”fungerar som centra för såväl kultur som kunskap, information och sociala relationer” (s. 6), vilket går att koppla direkt till Elbeshausen & Skovs beskrivning av integrationen som en utökning av beröringspunkterna med det nya samhället (2004, s. 131 och 140). En annan förklaring till bibliotekens framgångar med integration är biblioteket som mötesplats samt att ”invandrarnas självkänsla förstärks av att biblioteket lyfter fram deras kultur och bekräftar deras identitet” (Svensk biblioteks förening, 2008, s. 25). Detta kan kopplas till tankarna om interkultur som ”mötet mellan personer från skilda kulturer och ömsesidig förståelse dem emellan” (Botkyrka kommun, 2012).

Det går alltså att skönja ett mönster med kopplingar mellan termerna transnationalitet, interkultur och integration, vilket jag kommer att utveckla mer nedan.

2.6.2. Teoretisk bakgrund till analysverktyget det transnationella sållet

Utifrån den teoretiska bakgrunden ovan och de centrala termerna transnationalitet, interkultur och integration har jag utformat en enkel schematisk modell, det transnationella sållet, som jag prövar mina empiriska resultat emot. Jag kommer nu att förklara den teoretiska bakgrunden till modellen och sedan i metodkapitlet visa hur den mer konkret är uppbyggd som ett verktyg för analysen.

Elbeshausen & Skov framhåller att det transnationella tillståndet inte är övergående, utan snarare ett grundläggande tillstånd för att kunna existera i ett mångfacetterat samhälle (2004, s. 140). De framhåller också att från det ögonblick en person lämnar sitt ursprungsland och kommer till sitt nya hemland, kommer personen att leva i två livsvärldar. Beroende på i vilket land personen befinner sig så kommer det ena landet eller den ena livsvärlden att dominera, men den andra kommer aldrig helt att försvinna (Elbeshausen & Skov, 2004, s. 137). Därför är det transnationella tillståndet, trots sin

rörlighet i dominans beroende på var personen befinner sig geografiskt, en konstant företeelse, eftersom det är ett tillstånd som personen aldrig lämnar. Jag tänker mig därför transnationalitet som ett överordnat begrepp, under vilket man kan inordna de andra centrala begreppen som har presenterats.

Transnationaliteten står på två ben; ursprungskulturen och det nya hemlandets kultur, som vi kan kalla den nya kulturen. Personen som befinner sig i ett transnationellt tillstånd står bildligt med ett ben i vart land och kommer inte någonsin mer i sitt liv att helt förflytta sig så att hen har båda benen i samma land. Naturligtvis kan en person flytta mellan flera länder och således ha en transnationalitet som skapar flera kulturella hemvister, fler ben. I modellen utgår jag dock för enkelhetens skull ifrån två länder: landet personen har lämnat och landet personen har kommit till. Ursprungskulturen och den nya kulturen.

2.6.2.1. *Ursprungskulturen*

Om ursprungskulturen bekräftas positivt i det nya landet, det vill säga att den nya kulturen kan möta och utbyta en ömsesidig förståelse med ursprungskulturen, uppstår en *interkultur* där den transnationella personen kan uttrycka och utveckla olika delar av sin identitet, i enlighet med Botkyrka kommuns modell för interkultur (2015, s. 14). Den transnationella personen får då ett stöd för de olika aspekter hen består av.

Om ursprungskulturen däremot förkastas i det nya landet, det vill säga att den nya kulturen inte förmår att möta och utbyta ömsesidig förståelse med ursprungskulturen, så uppstår en *segregation*. Segregation betyder att man skiljer befolkningsgrupper åt, baserat på till exempel hudfärg, etnisk tillhörighet, religion eller socioekonomisk status. Segregationen kan vara frivillig eller ofrivillig (Nationalencyklopedin, 2016b).

2.6.2.2. *Den nya kulturen*

Om den nya kulturen erbjuder möjligheter att bit för bit erövra fler och fler delområden av det nya landet, uppstår *integration*. Elbeshausen & Skov beskriver integration som en "expansion and a diversification of the points of contact ethnic minority groups are developing within Danish society" (2004, s. 131). Den transnationella personen får genom ett utökat antal kontaktpunkter med det nya landet och samhället ett alltmer stabilt fotfäste i den nya kulturen, vilket gradvis leder till större integration.

Om personen däremot nekas tillträde till den nya kulturen, och möjligheterna att bygga fler och fler beröringspunkter med det nya landet uteblir, så skapas också här *segregation*, en åtskillnad mellan de olika befolkningsgrupperna i landet. På ett individuellt plan skapas en distans mellan den transnationella personen och ursprungsbefolkningen i det nya landet.

2.7. Metod

För att besvara mina forskningsfrågor gör jag datainsamling av tre slag. Dels genomför jag observationer av biblioteksrummet för att se hur rummet är utformat med tanke på besökare med olika ålder, bakgrund och språk. Dels intervjuar jag bibliotekspersonal som i sitt arbete har insyn i utformningen av det aktuella biblioteksrummet för barn och unga. Dels, för att erhålla kompletterande information om vilka förväntningar kommunerna har på sina folkbibliotek i relation till uppsatsens ämne, görs även en innehållsanalys av tillgängliga styrdokument och kompletterande information.

2.7.1. Metodval

Barbara Wildemuth, professor vid School of Information and Library Science, North Carolina, beskriver i sin bok *Applications of social research methods to questions in information and library science* (2009) observationer som en metod att studera människors beteende (s. 189f). Jag har valt att använda observationer som en metod att studera förutsättningarna i de utrymmen som människorna ska röra sig i och använda, utifrån den grundläggande strukturen för observationer, men utan att observera människor och deras beteende. Huvuddragen för observationer är enligt Wildemuth att forskaren först väljer ut en plats och ser till att få tillåtelse att utföra observationer i utrymmet. Sedan ska observatören be människorna som observeras om lov att få utföra observationerna och göra upp en plan för observationerna som passar för målet med studien (s. 190). För observationstillfällena bör ett observationsschema upprättas, för att strukturerade anteckningar i ett observationsschema ökar tillförlitligheten till observationerna, eftersom observationerna följer schemats struktur och inte observatörens subjektiva motiv (s. 191). Kompletterande metoder att insamla information kan också användas, såsom ritningar, kartor eller fotografier (s. 191). När informationen från observationerna har insamlats genomförs först en föranalys och sedan den riktiga analysen av materialet, vilken kan vara kvalitativ eller kvantitativ (s. 192).

I min undersökning kontaktade jag de tre bibliotek jag hade valt ut via mejl, under senare delen av april 2016, och frågade om jag fick tillstånd att göra observationer och ta fotografier i bibliotekens utrymmen, och då särskilt på avdelningen för barn och unga. Jag klargjorde att fotografierna och observationerna gällde enbart rumsliga detaljer och inte människor. Detta fick jag tillstånd till hos alla tre biblioteken och gjorde en grundläggande plan för observationerna; jag skulle utföra mina observationer i samband med intervjuerna vid samma bibliotek och beräknade att jag skulle behöva ungefär 1-2 timmar för att hinna samla tillräckligt med material. Jag gjorde upp ett observationsschema med punkter för anteckningar, som jag utvecklade utifrån den förståelse om biblioteksrum som jag hade inhämtat genom tidigare forskning (bilaga 2). Efter att mina handledare hade godkänt observationsschemat, kunde jag utföra observationerna, vilket jag gjorde i samband med (före eller efter) intervjuerna med barnbibliotekarier vid de tre bibliotek som undersöktes. Detta skedde den 26 april och den 10 maj, 2016. I samband med observationerna gjorde jag anteckningar i observationsschemat, fotograferade viktiga detaljer och ritade en kartskiss över vart och ett av biblioteksrummen. Fotograferingen skedde med digital systemkamera och överfördes sedan till tre biblioteksspecifika mappar på datorn. Vid observationerna

försökte jag föreställa mig att jag var ett barn som första gången besökte biblioteket. Jag började vid entrén och lade märke till vad jag såg först och vart jag instinktivt ville röra mig. På barn- och ungdomsavdelningarna gjorde jag mitt bästa att föreställa mig barnets intryck. Jag hukade mig till exempel ner för att komma ner i barnhöjd och försökte registrera vad jag såg ifrån det perspektivet. Jag försökte också tänka mig vad mina egna barn brukar lägga märke till, hur de brukar resonera och tänka. Som föranalys skrev jag sedan rent anteckningarna från observationsschemat och kunde redan där skönja vissa mönster i resultatet. Den slutliga analysen genomfördes genom att använda det transnationella sållet för att strukturera relevanta resultat inom ramen för uppsatsen.

När det gäller de semistrukturerade intervjuerna, beskriver Barbara Wildemuth och hennes kollega Lili Luo i kapitlet *Semistructured interviews* i *Applications of social research methods to questions in information and library science* (2009) att orsaken till att forskare väljer den semistrukturerade intervjun som metod brukar vara att de vill lyfta fram de intervjuades personliga perspektiv inom ämnet, eftersom varje individ upplever verkligheten på sitt eget personliga sätt (s. 233). De olika stegen för att utföra semistrukturerade intervjuer är att utforma en intervjuguide, utföra intervjun, tillvarata materialet och analysera materialet (s. 233). Dessa steg beskrivs nu noggrannare.

I intervjuguiden skapas en struktur med frågor relevanta för undersökningens syfte och mål, där forskaren sedan har en viss frihet i hur noga hen följer intervjuguidens struktur. I en semistrukturerad intervju är det på det sättet möjligt att följa upp resonemang som dyker upp under intervjuens gång, vilket ger en större frihet i utformningen av intervjun (s. 233f). Frågorna tematiseras ofta och en prioriteringsordning av dessa teman utgör strukturen för intervjuguiden (s. 234). Wildemuth & Luo rekommenderar att intervjuguiden provas ut genom en förundersökning, gärna i två delar; först genom att kunniga inom forskningsområdet undersöker den och sedan genom att intervjua någon inom målgruppen för att få respons kring hur intervjuguiden kunde förbättras (s. 234). Förberedelserna inför intervjun består av t ex att arrangera tid och plats för intervjuerna, samt hålla kontakten med respondenterna och påminna om intervjuerna. När det är dags att genomföra intervjun, består den av olika delar: Introduktionen, där intervjuaren presenterar sig och syftet med intervjun, berättar om gällande etiska principer, frågar om lov att spela in intervjun och svarar på intervjupersonens frågor om intervjun. Uppvärmningen, där intervjuaren får intervjupersonen att slappna av genom lite småprat. Sedan själva intervjun, där intervjuaren följer intervjuguiden för att få kunskap om intervjupersonens personliga åsikter om det ämne som undersöks. Därefter en nedvarvning, där intervjuaren fasar ut ur intervjun på ett smidigt sätt, samt en avslutning, där intervjuaren tackar intervjupersonen och avslutar intervjun. (s. 236) Det bästa sättet vid insamling och föranalys av intervjumaterial är att spela in intervjuerna. Användning av digital diktafon underlättar transkriptionsarbetet. Alla intervjuer ska transkriberas för att det ska vara möjligt att analysera intervjumaterialet. Transkribering är tidskrävande. Därför kan forskaren välja att bara delvis transkribera ord för ord och i övriga delar göra stödanteckningar (s. 236f). Vid analys av data för att skriftligen redogöra för sina fynd, kan forskaren vid behov gå tillbaka och göra en full transkribering av – eller bara dubbelkontrollera – de delar där mer detaljerad information behövs. (s. 237)

I denna undersökning skapade jag en intervjuguide med tre teman och sammanlagt 11 frågor, bortsett från uppvärmningsdelen, utifrån uppsatsens syfte och forskningsfrågor (bilaga 1). När jag hade fått intervjuguiden godkänd av mina handledare, kontaktade jag under senare delen av april 2016 de tre bibliotek jag hade valt ut för undersökningen via

mejl och bokade intervjutider. Jag kontaktade dem samtidigt om både intervjuer och observationer. Jag bekräftade även några dagar innan att intervjuerna skulle bli av. Intervjuerna utfördes, precis som observationerna, den 26 april och 10 maj, 2016, enligt intervjuguiden. Min plan var att intervjua en barn- och ungdomsbibliotekarie per bibliotek, men på ett av biblioteken anslöt en till bibliotekarie under intervjuens gång, vilket jag godkände, så att det sammanlagt blev fyra bibliotekarier som hördes i intervjuerna. Intervjuerna, tog mellan cirka 20 och 60 minuter i anspråk. Sedan transkriberades intervjuerna i sin helhet, vilket var väldigt tidskrävande. Tidsåtgången berodde mycket på hur tydligt och snabbt intervjupersonen talade. I analysdelen redogörs resultaten först tematiskt enligt intervjuguidens teman och sammanfattas sedan i relation till det transnationella sållet och forskningsfrågorna.

När det gäller att använda existerande dokument som data, skriver Wildemuth (2009) att den typen av data ofta är mer exakt än data insamlad genom till exempel intervjuer eller enkäter. Detta för att de personer som skrev dokumenten inte i skapandet av dokumenten kunde föreställa sig att dokumentet en gång ska bli ett föremål för forskning av något speciellt slag. Därmed blir informationen mer neutral (s. 158f). Det första steget i arbetet med dokument är att bestämma sig för ett intresseområde och sedan göra en koppling mellan intresseområdet och de dokument som kan vara relevanta. Offentliga dokument är ändamålsenliga att forska på, eftersom de förvaras systematiskt och oftast är lättillgängliga för forskaren (s. 159). Wildemuth menar att information som inhämtas från dokument så gott som alltid måste analyseras i kombination med information inhämtad genom andra insamlingsmetoder, vilket ofta kallas triangulering. Triangulering betyder att information inhämtad från olika källor, till exempel från dokument och intervjuer eller dokument och enkäter, slås samman för att kunna dra slutsatser. Detta hjälper till att stärka trovärdigheten i den information som hämtas från dokumenten (s. 161). Information från dokument används alltså ofta tillsammans med andra insamlingsmetoder för att ge en kompletterande bild av något fenomen (s. 164).

Dokumenterna som analyseras i denna undersökning har valts ut för att belysa vilka förväntningar och riktlinjer folkbibliotekens huvudmän, kommunerna, har på biblioteksverksamheten, eftersom detta högst sannolikt påverkar både beslut och det vardagliga arbetet på de bibliotek som undersöks. De dokument som har valts ut är sådana, som finns tillgängliga online och som har en relevans för uppsatsens ämnesområde. En innehållsanalys görs av de utvalda dokumenten och centrala drag presenteras och relateras till det transnationella sållet och forskningsfrågorna. Som Wildemuth (2009) beskriver, utgör dokumenten ett sätt att ge en kompletterande bild av uppsatsens ämnesområde.

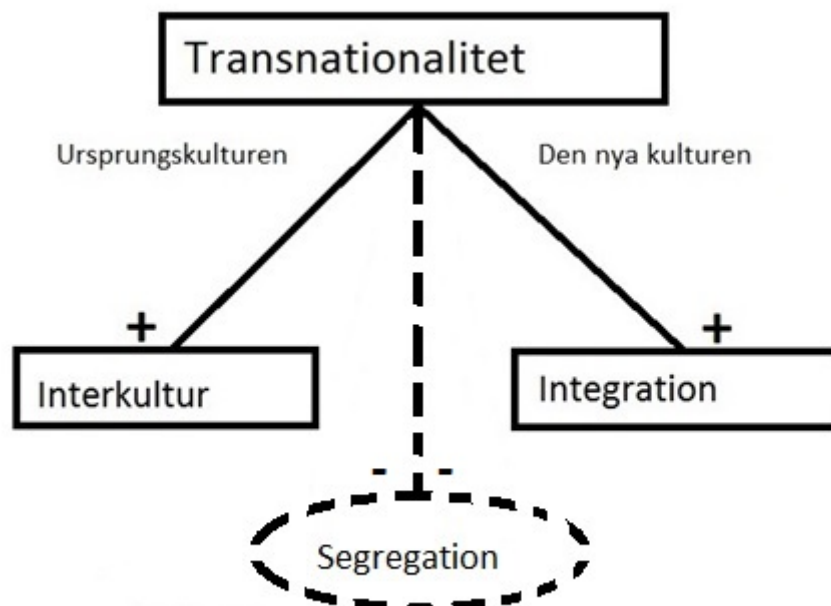
Informanterna har valts ut genom ett målinriktat urval, där intervjupersonerna arbetar på barn- och ungdomsavdelningen vid de bibliotek där observationerna utförs. Detta för att intervjumaterialet så mångsidigt som möjligt ska spegla verksamheten som observeras. Intervjuer genomfördes vid tre olika bibliotek inom Västra Götaland, för att möjliggöra observationer på plats inom ett rimligt avstånd från studieorten Borås, vilket gör att biblioteken valdes ut genom ett bekvämlighetsurval. Antalet intervjuer och observationsmiljöer har anpassats till tillgängliga tidsresurser och studiens omfattning, det vill säga kandidatuppsatsnivå.

I analysen beslöt jag att för enkelhetens skull ställa det svenska mot det andra i analysen. Det som är inte svenskt kallas alltså andra språk eller annan kultur. Detta är en medveten förenkling för att uttrycka skillnaden mellan ursprungslandet (det andra) och

det nya landet (Sverige, det svenska), alltså de två ben som transnationaliteten står på. Besökare kan ha väldigt olika bakgrunder, så redogörelsen rationaliseras genom att bara ange annan bakgrund som det andra, alltså det icke-svenska. Detta är inte helt oproblemiskt, men diskuteras i den avslutande utvärderingen. I presentationen och analysen av observationsmaterial utgår jag ifrån observationsschemat, ritad karta och ett gediget fotomaterial. Om foton kan ge ett förklarande mervärde till analysen, har jag infogat bilder i anslutning till de aktuella exemplen i analystexten. I insamlingen av empiri användes inte termen transnationalitet eller transnationell, helt enkelt därför att jag vid insamlingen av empirin ännu inte hade skapat analysmodellen det transnationella sållet och därmed betraktade interkultur och integration som de centrala termerna, samt beaktade även språk eftersom det är en viktig del i interkultur och integration.

2.7.2. Analysverktyget det transnationella sållet

För analysen av min empiri kommer jag att använda ett analysverktyg som jag kallar det transnationella sållet. Namnet det transnationella sållet kommer av att modellen utgår ifrån transnationalitet, det vill säga biblioteksbesökare som befinner sig i ett transnationellt tillstånd. För att undersöka empirin, hålls denna igenom modellen – sållet – som fördelar empiriskt material enligt hur det ger utrymme för och stödjer transnationaliteten. Denna modell är ett första förslag till en metod att analysera biblioteksrummet med tanke på transnationalitet, och kan därför behöva modifieras för eventuella framtida behov. Modellen är uppbyggd enligt följande:

Figur 2. Det transnationella sållet; en modell för att analysera huruvida ett biblioteksrum ger utrymme för och stödjer besökares transnationalitet.

För att analysera biblioteksrummet på avdelningar för barn och unga med avseende på transnationalitet med hjälp av det transnationella sållet, kommer jag således att ställa följande frågor.

- Finns det utrymme för, möten med och ömsesidig förståelse för besökarnas ursprungskultur i rummet? Om svaret är ja, så bidrar biblioteksrummet till interkultur. Om svaret är nej, så medverkar biblioteksrummet till segregation.
- Erbjuder biblioteksrummet besökarna möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen? Om svaret är ja, så bidrar biblioteksrummet till integration. Om svaret är nej, så medverkar biblioteksrummet till segregation.

Plustecknen i modellen betyder att biblioteksrummet erbjuder utrymme för besökarnas ursprungskultur respektive möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen. Plustecknet betyder alltså att det transnationella bekräftas. Minustecknet i modellen betyder att biblioteksrummet inte erbjuder de ovan nämnda möjligheterna, alltså att det transnationella inte bekräftas. Plus- och minustecknen ger alltså information om vilka aspekter som bekräftas eller inte bekräftas i rummet.

Linjen och bubblan för segregation är streckad, för att termen uppstår om det är någon aspekt som inte bekräftas. De stadiga benen som transnationaliteten vilar på är interkultur och integration. Detta för att interkultur och integration möjliggör det transnationella tillståndet där individen kan finna trygghet i att höra till två kulturer.

2.7.3. Etiska aspekter

Vid observationerna var det endast biblioteksrummet samt dess inredning, tillbehör och exponering av medier som observerades, vilket begränsar de etiska frågorna. I de fall människor observerades, var det endast besökarnas rörelsemönster i allmänhet i biblioteksutrymmet som observerades och inte individer. Vid fotografering av utrymmena fotograferades enbart rumsliga aspekter och inga människor förekommer på fotografierna. Vid intervjuerna informerades intervjupersonerna om studiens syfte och att de deltar konfidentiellt. I uppsatsen presenteras förutsättningarna för de bibliotek som har undersökts, men orter och bibliotek samt resultaten från observationer och intervjuer görs konfidentiella och kopplas inte heller till respektive bibliotek. Intervjupersonerna upplystes också om att uppsatsen kommer att offentliggöras efter examinationen. Denna information gavs både muntligen till intervjupersonerna i början av intervjuerna, samt skriftligen i ett tackbrev som de fick efter avslutade intervjuer. Tackbrevet finns bifogat som en del av intervjuguiden i bilaga 1. Tillåtelse att använda Botkyrka kommuns modell för interkultur i figur 1 har erhållits av Anja Dahlstedt, verksamhetschef för Bibliotek Botkyrka, Botkyrka kommun, den 7 juni 2016.

3. Resultat och analys

Här presenteras de empiriska resultat som framkommit i undersökningen och resultatet från observationerna och de semistrukturerade intervjuerna analyseras inledningsvis med hjälp av det transnationella sållet. I sammanfattningen relateras mer generella aspekter av resultatet till mina forskningsfrågor och även till det transnationella sållet.

3.1. Förutsättningar och styrdokument

Vid senaste årsskifte bodde det omkring en halv miljon personer i kommun 1, dryga 50 000 personer i kommun 2 och dryga 10 000 personer i kommun 3. Av dessa har ungefär en tredjedel av invånarna i kommun 1 och någonstans mellan en femtedel och en sjättedel av invånarna i kommun 2 och 3 utländsk bakgrund (Statistiska centralbyrån, 2016a och 2016b). Dessa bakgrundsfakta har betydelse för folkbibliotekens förutsättningar och uppdrag gentemot besökare med annan kulturell och språklig bakgrund.

Nedan presenteras centrala delar från de lokala styrdokument som är relevanta för undersökningen. Dessa utgör information kring vilka ramar och förväntningar bibliotekens huvudmän har för verksamheten genom styrdokument och andra offentliga målsättningar.

3.1.1. Biblioteksplaner

Två av kommunerna har antagit en lokal biblioteksplan. Båda dessa biblioteksplaner lyfter tydligt fram bibliotekslagen och de lagstadgade riktlinjer för verksamheten som denna innehåller. Planerna hänvisar också till FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna – artikel 19, Unescos folkbiblioteksmanifest, Unescos skolbiblioteksmanifest, Unescos uppdrag och mål för skolbibliotek samt FN:s barnkonvention på en internationell nivå. På en nationell nivå lyfts förutom bibliotekslagen även skollagen samt lokala styrdokument på kommunal nivå.

När det gäller barn och unga samt människor med utländsk bakgrund innehåller båda biblioteksplanerna speciella formuleringar kring dessa frågor. I den ena biblioteksplanen lyfts grupper som enligt bibliotekslagen ska ägnas särskild uppmärksamhet inom biblioteksverksamheten; funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter ska erbjudas litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov, medan barn och ungdomar ska erbjudas böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. I den andra biblioteksplanen nämns barn och unga, besökare med annat modersmål än svenska, nationella minoriteter och det faktum att staden ingår i förvaltningsområde för finska. Alla folkbibliotek i kommunen ska ha litteratur på efterfrågade språk. Det ska även finnas resursbibliotek med en högre nivå av service och kompetens inom sina specialområden, såsom medier på utländska språk, vilka vid behov kompletteras i samarbete med Internationella biblioteket.

Det finns även andra formuleringar kring besökare med utländsk bakgrund. Den ena biblioteksplanen framhåller att användarperspektivet ska stå i centrum och att alla besökare är olika när det kommer till kunskaper, erfarenheter, ålder, språk, behov och förväntningar. Man hänvisar här igen till de prioriterade målgrupper som definieras i bibliotekslagen. Det beskrivs också att biblioteket ska spegla samhället utanför dess väggar – när samhället förändras, ska även biblioteket förändras. Litteratur och information på olika språk lyfts fram, samt att alla besökare ska få ett gott bemötande, oavsett bakgrund. Man vill även att biblioteket ska vara lyhört, så att kompetensutveckling och nätverkande utvecklar verksamheten.

I den andra biblioteksplanen sägs att alla medborgare oavsett kön, ålder och etnicitet har möjlighet att utöva och uppleva mångsidig kultur. Dock definieras inte mångsidig kultur, men möjligtvis kan samarbete med andra aktörer inom kultursektorn avses. Denna biblioteksplan tar också konkret fram det faktum att det på en lokal skola finns fler än 40 nationer representerade, vilket resulterar i en målsättning att dels utöka öppettiderna på biblioteket för att nå fler, dels att de lokala föreningarna ska få tillgång till bibliotekslokalerna och dels att biblioteken ska profilera sina mediebestånd genom att göra omvärldsanalys. Hur omvärldsanalysen ska gå till och vad den innebär finns det ingen information om. Eventuellt kan avsikten vara att försöka spegla det demografiska sammanhanget i det lokalsamhälle biblioteket verkar i. Det mångkulturella samhället omnämns som en omvärldsfaktor som påverkar verksamheten

Den ena biblioteksplanen har en egen rubrik för barn och ungdomar, med en både schematisk och förklarande redogörelse för vilka biblioteksinsatser som sker vid olika åldrar. Allmän språkutveckling lyfts fram som viktigt, men inte förrän vid rubriken Vuxenstuderande nämns det något specifikt om bibliotekens insatser för elever med annat modersmål än svenska. Läsförämjande åtgärder lyfts också fram; här beskriver biblioteksplanerna att biblioteken ska erbjuda läsförämjande insatser för att stödja och stimulera barns språkutveckling. Den ena biblioteksplanen talar också om digital delaktighet.

Båda biblioteksplanerna talar om biblioteket som mötesplats; i den ena sägs det att biblioteket ska vara en mötesplats för besökare med olika bakgrund i syfte att främja integration och inkludering i samhället, medan den andra biblioteksplanen formulerar att biblioteket skall utgöra en naturlig plats för möten mellan människor.

I den ena planen framhålls att biblioteket ska utformas lättillgängligt och tydligt att det kan utnyttjas av alla oavsett ålder och funktionshinder. Här lyfts även personalens delaktighet i nätverk fram, bland annat ett nätverk för barnbibliotekarier och ett nätverk för mångkulturella frågor.

Sammanfattningsvis, i relation till det transnationella sållet och frågan om det finns utrymme för, möten med och ömsesidig förståelse för besökarnas ursprungskultur i rummet, så är de viktigaste punkterna i biblioteksplanerna att medier på andra språk ska tillhandahållas och att biblioteken är inställda på att göra omvärldsanalyser och spegla det samhälle det verkar i. I en plan sägs också att biblioteket ska vara lättillgängligt och tydligt så att det kan utnyttjas av alla; här tas ålder och funktionshinder upp som möjliga hinder – men detta kan även tänkas gälla språkliga och kulturella hinder.

När det gäller frågan om biblioteksrummet erbjuder besökarna möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen, så är en central punkt att biblioteksplanerna talar om biblioteket som mötesplats och även i det sammanhanget tar upp integration och integrering i samhället.

3.1.2. Lokala styrdokument

Andra lokala styrdokument som finns tillgängliga för de undersökta kommunerna inbegriper olika slags dokument. Här används en plan och en rapport för den kommunala verksamheten, vilkas innehåll är relevanta för undersökningen. Rapporten lyfter integration som en hållbarhetsaspekt och presenterar förslag för att öka integrationen och samhällsgemenskapen i kommunen. Exempel på dessa förslag är ett nytänkande ledarskap för att motverka segregeringen i staden samt en välkomstplan för nyanlända som ska skapa en kontaktyta mellan stadens nya invånare, myndigheter och civilsamhälle. Man vill också att all samhällsplanering ska botten i FN:s barnkonvention och att fler engagerade vuxna ska finnas till för barnen, samt att brobyggande mellan olika aktörer i samhället ska ske utifrån ett interkulturellt perspektiv. Rapporten presenterar dock inga konkreta definitioner av exakt vad kommunen avser med termerna integration och interkultur. Av rapporten går att utläsa att integration är en motpol till segregation, men tydligare definitioner hade gjort det lättare för personalen i kommunen att kunna genomföra ett konkret arbete ute på fältet.

En av de andra kommunerna har en jämställdhets- och mångfaldsplan för kulturförvaltningen där begreppet mångfald definieras som ett samlingsbegrepp för kön och könsidentitet, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, ålder och sexuell läggning. I planen uttalar kulturförvaltningen sin avsikt att verksamheten ska vara fri från diskriminering, främlingsfientlighet och trakasserier samt sträva efter att spegla det samhälle den är verksam i.

I dessa styrdokument finns också detaljer som relaterar till det transnationella sället; utrymme för, möten med och ömsesidig förståelse för besökarnas ursprungskultur kan skönjas i att man även här talar om att spegla det omgivande samhället, samt att nätverk ska bygga på ett interkulturellt perspektiv. Möjligheter för besökarna att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen tas upp konkret till exempel i förslaget på en välkomstplan för nyanlända för att skapa kontakter till myndigheter och civilsamhälle.

3.1.3. Övriga riktlinjer

Här kommer jag att presentera övrigt relevant material som visar på de förväntningar och riktlinjer folkbibliotekens huvudmän har för biblioteksverksamheten i de aktuella kommunerna. När det gäller styrdokument har varje kommun sitt eget system att bedriva verksamhet på och de styrdokument som påverkar folkbibliotekens verksamhet följer ingen särskild struktur i jämförelse mellan kommuner, förutom att det är lagstadgat att varje kommun ska anta en biblioteksplan. Hos en av de kommuner jag här undersöker, är denna biblioteksplan fortfarande under utvecklande. De övriga styrdokument som finns tillgängliga är på intet sätt heltäckande, och kan inte heller sägas motsvara varandra kommunerna emellan, trots att den information som finns att tillgå visar på relevanta resonemang när det gäller transnationalitet, interkultur och integration.

Hos den av de deltagande kommunerna, där jag inte kunde hitta några relevanta, offentliga dokument, hittade jag under sökprocessen viss relevant information som

fanns publicerad på internet. I den informationen sägs att biblioteken ska lägga fokus på de prioriterade grupperna som omnämns i den nya bibliotekslagen, det vill säga personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Biblioteket förväntas även skapa en attraktiv, modern och tillgänglig mötesplats som ska präglas av öppenhet och inkludering. Jag ville dock ta reda på om det fanns några styrdokument tillgängliga, som jag bara inte hade hittat, så jag kontaktade kommunen och fick veta att dessa dokument är under utformning. Personen jag kontaktade arbetar som integrationssamordnare i kommunen och beskrev att kommunen följer nationella och regionala riktlinjer för integrationen och försöker att anpassa dem till lokala förhållanden med förhoppning om att kunna ta beslut om ett styrdokument under hösten 2016 (Personlig kommunikation, 9 maj, 2016). Angående bibliotekets utrymmen säger integrationssamordnaren i sitt första mejl att hen bedömer att bibliotekets nya utrymmen är för små för integrativa aktiviteter, men pekar på att ett filialbibliotek har en väl fungerande verksamhet med workshops och språkträning (Personlig kommunikation, 9 maj, 2016).

Vid observationerna hade jag sett att biblioteket har nya utrymmen, om än ganska trånga. Bland annat finns ett långbord med stolar, där olika grupper träffas, vilket kunde möjliggöra verksamhet. Jag sände därför ytterligare frågor till integrationssamordnaren, som i sitt andra mejl kommenterar utrymmena mer utförligt och beskriver biblioteket som en fantastisk plats med många möjligheter till samtal om olika ämnen, hon nämner exempelvis filosofi, religion, seder och bruk, samt barn och utveckling (Personlig kommunikation, 17 maj, 2016). Integrationssamordnaren önskar att biblioteksutrymmena kunde fungera som ett vardagsrum för möten över kulturella gränser, påpekar att biblioteket är en neutral, kostnadsfri mötesplats och uttrycker förhoppningar kring att kunna skapa aktiviteter som gynnar integrationen (Personlig kommunikation, 17 maj, 2016). Integrationssamordnaren tillägger att hen tycker att det är önskvärt att i biblioteket skapa ”ett rum med högt i tak för olika åsikter”, vilket i praktiken kunde genomföras genom att anordna till exempel filosofikafé, medborgarkafé eller kunskapskafé, där även de nya svenskarna kunde ha intresse av att delta vartefter de lär sig språket (Personlig kommunikation, 17 maj, 2016). Den information och de visioner som integrationssamordnaren, och hemsidan, beskriver är intressanta. Här beskrivs flera olika sätt att utnyttja biblioteksrummet, vilka kan relateras till det transnationella sållet. Till exempel kan en tillgänglig mötesplats som präglas av öppenhet och inkludering skapa utrymme för, möten med och ömsesidig förståelse för besökarnas ursprungskultur. Besökarna kunde även skapa fler kontaktytor med den nya kulturen exempelvis genom de olika aktiviteter som föreslås för bibliotekets utrymmen.

3.2. Observationer

Här följer resultat från observationerna i biblioteksrummen. Dessa analyseras med hjälp av verktyget det transnationella sållet, vilket förklaras under rubrikerna teori och metod.

3.2.1. Allmänna intryck

Observationerna på barnavdelningen på bibliotek 1 utfördes på avdelningen för småbarn och upp till och med mellanstadiebarn ungefär. Att även inkludera avdelningen för tonåringar och unga vuxna hade splittrat materialet, eftersom de lokalerna befinner sig på en annan våning. Dock uppfattar jag att samma bakgrundstankar och arbetssätt präglar bägge avdelningarna. Därmed är den största skillnaden på avdelningarna egentligen hur de anpassas för sina åldersgrupper, och i och med att utformningen av avdelningen på entréplan redan i sig uppvisar en medvetenhet om åldersskillnader i besökargrupperna, så anser jag min avgränsning vara tillräcklig för denna undersökning. Observationerna på entréplan gav så pass mycket relevant empiriskt material ändå, så att jag fick välja de mest intressanta detaljerna. Biblioteksrummet känns nytt och fräscht. Det är mest ljusa färger, stora fönster och mycket ljus. Hyllorna bygger rum i rummet och har rundade former, vilket mjukar upp atmosfären i rummet. Det ljusa bryts med glada färger, mest rött och orange i detaljer som stolar, sittpuffar och andra sittytter samt draperier. Programrummet går också mycket i rött och orange. En scen borta i hörnet vid Hcf-avdelningen har en ställning med utklädningskläder. Avdelningen för barn och unga kändes lugn men ändå full av liv.

Utrymmena i bibliotek 2 känns fräscha och öppna. Till detta bidrar säkert ljusgården vid entrén till biblioteket, samt den loungeliknande plats i ljusgården där det finns både en fontän och damm med många gröna växter samt en sittgrupp med fåtöljer och bord. En förstagsbesökare på biblioteket får dock leta med blicken en stund för att hitta ledtrådar till var avdelningen för barn och unga kan vara. För min del, var det en stor skylt med MANGA i röda bokstäver på svart bakgrund längst bort på barnavdelningen som var avgörande för att jag skulle hitta rätt. Efter att jag hade sett mangaskylten, såg jag även en skylt där det stod "Barn och unga" i taket. Den skylten hängde dock ganska högt uppe under taket, utan direkt belysning, och var svårare att se. Överhuvudtaget är avdelningen för barn och unga låg i tak och ganska mörk precis där man kommer in. De lampor som finns räcker inte riktigt till för att lysa upp denna del. Biblioteksrummet på barn och unga är nästan kubistiskt i sina räta linjer och sin fyrkantighet. Hyllorna står i räta rader och de rum i rummet som bildas av hyllorna är också fyrkantiga. Detta i kombination med att byggnaden, i trä och tegel, i sig är en fyrkantig 60-talsbyggnad, gör att jag som besökare längtar efter något som bryter de räta linjerna. En avgörande detalj i detta är de många gröna växter som finns i rummet. Växterna ger liv åt rummet och skapar en slags harmoni med ett lätt knarrande trägolv, möblerna i trä och väggarna i tegel. Stora fönster längst borta på barnavdelningen ger också ett välkommet ljus till den delen av avdelningen, där det även är högre i tak. Det är också välkommet att de lampor som lyser upp rummet är runda i två olika storlekar. Den rundade formen behövs.

Utrymmena på bibliotek 3 är relativt trånga. Avdelningen för barn och unga har ett eget rum, men småbarnsavdelningen fick inte plats där, så för de yngsta finns en slags scen

längs väggen utanför avdelningen för barn och unga. Denna scen ramas in av draperier och boktråg för att skapa ett rum i rummet. Bibliotek 3 är litet, så besökare behöver inte röra sig över några stora ytor för att hitta rätt. Detta underlättar naturligtvis för en besökare med annan kulturell och språklig bakgrund. Dock gör det trånga utrymmet att det även blir lite tätt mellan hyllorna och att allt material liksom drunknar i varandra. Sett från entrén, går det att skymta en Plupppfigur i plysch och ett par draperier. Eventuellt kan besökaren utifrån detta anta att det rör sig om någonting för barn. Dock känns biblioteket överlag lite svårnavigerat för vem som helst, kanske kan detta bli bättre när informationsskyltar kommer upp. Det generella intrycket är ändå att det är fräscht, ljust och luftigt. Det är många stora fönster, ljusa ytor och en del färgklickar, vilket piggar upp.

3.2.2. Finns det utrymme för besökarnas ursprungskultur i rummet?

En första viktig aspekt för biblioteksbesökaren är att hitta rätt i rummet. På bibliotek 1 är småbarnsavdelningen synlig direkt vid huvudentrén. Eftersom småbarnsavdelningen ligger på entréplan rakt fram från entrén, så både hörs och syns avdelningen genast när besökarna kommer in genom dörren. Barn och föräldrar med barn, kommer således genast att upptäcka var det finns andra barn, vilket betyder att de inte behöver fråga sig fram, utan kan klara sig själva. Att på detta sätt kunna navigera i rummet, oavsett kulturell bakgrund eller språk inbjuder alla, oavsett bakgrund, att använda sig av rummet.

På småbarnsavdelningen sker ett språkligt utbyte, när föräldrar i samma rum läser sagor för eller pratar med sina barn på olika språk. I praktiken blir det inte bara det egna barnet som lyssnar, utan alla barn leker i en miljö med många språk i samma rum. För de minsta barnen, som håller på och formar ett språk, finns inga språkliga barriärer.

På bibliotek 1 finns det även en hel del andra detaljer som ger utrymme för en transnationell besökares ursprungskultur och således bidrar till interkultur. Dels är medier på andra språk än svenska uppmärksamma genom att knubbarna (hyllmarkörerna) har text både på svenska och på det andra språket. Vid de språk som har ett annat alfabet, används det andra alfabetet. Eftersom medier på andra språk följer ålderskategoriernas uppställning i hyllorna, så kan en flerspråkig person hitta medier för sin ålder, där personer i samma åldersgrupp också söker medier. Ursprungskulturen bekräftas således inom varje ålderskategori i rummet. Det enda undantaget är bilderböckerna, där endast de åtta mest utlånade språken har fått plats på småbarnsavdelningen. Övriga språk ligger i andra änden av avdelningen, nedanför fönstren vid Hcf och Hcg (låg- och mellanstadieåldrar). I detta fall behövs aktivt ingripande från personalen för att informera besökare om detta. Risker för segregation i detta fall kunde till exempel utgöras av att besökaren känner att böcker på svenska och andra språk än det egna finns tillgängliga, men att inte just den personens bakgrund bekräftas. En förebyggande faktor i det avseendet är tillräckliga personalresurser och ett likvärdigt bemötande av alla besökare, samt uppmärksamhet på besökarnas behov.

Rummets utformning ger även utrymme för besökarnas ursprungskultur genom att vara utformat mer enligt åldersbetingade färdigheter än enligt ursprungskultur och språk. På småbarnsavdelningen finns gradängar (trappformade höjdskillnader), kryptunnlar och andra åldersanpassade lekmöjligheter, som torde tilltala alla småbarns motoriska utveckling, oavsett bakgrund. På Hcf och Hcg finns det en höjdskillnad på hyllorna, så

att höjden är anpassad till målgruppens ålderskategori. På alla avdelningar i bibliotek 1 skyltas varje månad ett månads språk, där olika andra språk lyfts fram. Vid observationerna var månads språk Somaliska, så detta språk affischerades på väggarna och lyftes fram lite extra i skyltningen av böcker. För återkommande besökare betyder det att just deras språk förr eller senare kommer att lyftas fram som viktigt och på det sättet bekräfta deras ursprungskultur.

Skytningen på avdelningen och i hyllorna är, förutom knubbarna på mångspråkshyllorna, enbart på svenska. En genomgående skyltning på alla språk skulle dock knappast underlätta tillgängligheten. För att underlätta tillgängligheten och överbrygga språksvårigheter, har bibliotek 1 delvis använt sig av olika föremål i hyllorna för att markera till exempel skönlitteratur inom olika ämnesområden. Nedan ett foto på hur en fotbollssko markerar att böckerna i hyllan handlar om sport. Detta är en lättförståelig symbol för alla besökare, oavsett språk och kulturell bakgrund. Till exempel kan föräldrar, som själva kanske inte kan svenska så bra, känna sig bekväma i rummet tillsammans med sina barn, som kanske kan flytande svenska.

Figur 3. Till vänster en fotbollssko i en hylla med skönlitteratur, som markerar att böckerna i hyllan handlar om sport. I mitten en skylt med mycket information på svenska, vilken kan vara svår att förstå (skylten är retuscherad för att konfidentialisera biblioteket). Till höger en informationsskylt om vilket som är månads språk – i hela biblioteksbyggnaden.

En detalj i rummet som kan leda till segregation är till exempel en skylt vid pysselhyllan på Hcg-avdelningen (medier för mellanstadiebarn). På skylten står det ”plocka gärna fram pysselmaterial från dessa lådor”. För en person som inte kan svenska så väl, kan det möjligtvis vara svårt att begripa om det är fråga om en förbudsskylt eller en uppmuntrande skylt. Här kunde också tillräcklig och aktiv personal överbrygga svårigheterna. En svårighet för besökaren kan också vara att det som är så självklart för ursprungssvenskar, att allt är gratis på bibliotek, inte är lika självklart i alla länder. Osäkerhet kan uppstå kring hur till exempel pysselrum och tillbehör får användas; om det kostar pengar, om alla får använda dem, om de bara får användas vid vissa tider, och så vidare. Dock, väl besökaren förstår att det är tillåtet att pyssla, att det är gratis och att man får pyssla om och när man vill, utgår skapandeprocessen ifrån relativt likvärdiga förutsättningar för alla, eftersom verksamheten är i stort sett självinstruktiv; utrymmet och materialet finns tillgängligt och var och en gör vad den vill av det.

När det gäller andra språk än svenska är dessa i princip knappt synliga alls i biblioteksrummet på bibliotek 2. Knubbarna på hyllorna med andra språk har enbart svensk text. Positivt är att pek- och bilderböcker på i alla fall några av de andra språken står i höjdanpassade boktråg, ändamålsenliga för åldersgruppen. Här markeras medier på andra språk som ”främmande språk”, men språken är ju inte främmande för dem som har dem som modersmål eller använder dem. Hyllorna med medier på andra språk är placerade längst borta i ett hörn, vilket gör att de kan vara svåra att hitta på egen hand. Dessa detaljer utgör en risk för segregation, men det finns även detaljer som bidrar till interkultur i rummet. En positiv aspekt med placeringen av de främmande språken i just det hörnet, är att språkhyllorna direkt gränsar till sagorummet. Således kommer alla som besöker sagorummet vid olika aktiviteter att upptäcka hyllorna med medier på andra språk. Detta möjliggör att personalen kan styra planeringen så att aktiviteter för målgrupper som kan vara intresserade av andra språk kan använda sig av sagorummet som utgångspunkt vid aktiviteterna. Då kommer dessa besökare ändå att upptäcka det material som är angeläget för dem, och det som rumsligt sett inte är så centralt placerat, görs centralt genom att utgångsläget för aktiviteten finns vid språkhyllorna.

Rum i rummet har byggts för de olika ålderskategorierna Hcf, Hcg och uHc. I hörnen mellan dessa avdelningar finns glasmontrar där det vid observationstillfället fanns olika gröna föremål utställda. Dessa föremål går att tolka och uppleva oavsett kulturell och språklig bakgrund. Likaså var stora gosedjur placerade på stolar vid ett bord i rummet för Hcf (lågstadieåldrar), gränsande till bilderböckerna. Detta är ett universellt sätt att inbjuda barn till att sätta sig vid bordet. På bilderboksavdelningen ligger enklare pussel framme vid ett bord med stolar, vilka storleksmässigt är anpassade för yngre barn. På bilderboksavdelningen är det generellt gott om gosedjur och det står även en gunghäst framme på golvet. Dessa ger en inbjudan till rummet för målgruppens ålderskategorier och kan förstås utan språk.

Figur 4. Uppe till vänster: andra språk än svenska benämns ”främmande”. Knubbarna vid olika språk har text enbart på svenska. Uppe till höger: Stora gosedjur inbjuder till att sätta sig vid bordet. Nere till vänster: Gröna föremål i glasmonter. Nere till höger: Pussel för de yngsta.

Det finns även en dator för de unga besökarna på avdelningen, och på den kan besökare använda det språk de önskar, om de bara kan läsa och skriva på sitt språk.

Bibliotek 3 är relativt svårnavigerat, trots att det inte är stort. För barnens och de ungas del, kan det vara svårt att hitta böcker på andra språk. Alla andra språk, förutom finska och engelska, finns samlade mellan F-hyllan (böcker för föräldrar om barn) och böcker med stor stil för vuxna. Dock är F-hyllan alldeles bredvid faktaböckerna för barn och nära småbarnshörnan, vilket gör att böcker på andra språk inte ligger så väldigt långt ifrån barn- och unga-avdelningen. Böckerna på andra språk är ändå lite undanskymda och böcker på andra språk för alla åldrar är på samma ställe, det vill säga både pekböcker, bilderböcker, vuxenromaner och faktaböcker på andra språk står blandat i samma hylla. Dock finns det böcker på andra språk skyltade på språkhyllans gavel, vilket synliggör hyllan. För barn och unga kan höjden på hyllorna och det faktum att en hel del av böcker för barn och unga finns placerade väldigt högt, sett från barnens perspektiv, vara ett tillgänglighetsproblem. Detta belyses med ett litet collage i figur 5.

Figur 5. Placeringen av böcker på andra språk för barn och unga på bibliotek 3. På de två översta fotona, syns bilderböcker på engelska på den allra översta hyllan, ungefär i ögonhöjd för en vuxen. Nere till vänster ett exempel på att böckerna på andra språk synliggörs så gott det går genom en skyltningshylla på bokhyllans gavel. Här syns även att knubbarna på språkhyllan har text bara på svenska. Nere till höger ett exempel på att barnböcker på andra språk än svenska, engelska och finska står blandade med vuxenböcker på samma språk, även här i ögonhöjd för en vuxen.

Förbättringsförslag här kunde handla om att tydligare synliggöra språken i rummet, till exempel genom informationsskyltar och genom att ha knubbtexterna i språkhyllan både på svenska och på det andra språket. Det är också ganska enkelt att flytta om i hyllorna så att till exempel de engelska bilderböckerna kommer på en mer lämplig höjd för målgruppen. Lite svårare är frågan om bilder- och pekböcker på andra språk. Eftersom de står blandade med vuxenböckerna, så kan inte alla språk finnas på de lägre språkhyllorna. Ett förslag här vore att till exempel ha ett boktråg med pek- och bilderböcker på andra språk borta vid småbarnshörnan och att ha en separat språkhylla för Hcf, Hcg och uHc (låg-, mellan- och högstadieåldrarna) inne i barn- och ungdomsrummet. Att låta andra språk än svenska ta plats i biblioteksrummet gynnar interkulturen. Många av svårigheterna går även att överbrygga genom en aktiv personal som hjälper besökarna rätt i de fall de själva inte hittar.

I rummet finns redan detaljer som ger information till besökaren, oavsett kulturell och språklig bakgrund. Konkreta exempel på detta är till exempel skogränsen i småbarnshörnan, som tydligt märkts upp med små fotavtryck. Gradängsoffan i småbarnshörnan är anpassad för de små barnens motoriska utveckling, vilken är den samma oavsett kulturell och språklig bakgrund. På ungdomsavdelningen tydliggörs till exempel fantasyhyllan med drakar och andra fantasifigurer, vilket ger ledtrådar om att böckerna handlar om fantasy. Dessa detaljer bidrar till interkultur för att alla besökares bakgrund ger kompetens att förstå informationen och använda sig av utrymmet. Bild på dessa exempel i figur 6.

Figur 6. Småbarnshörna till vänster och nere till höger; här visas skogränsen genom små fotavtryck i stället för text, vilket blir universellt och lätt att uppfatta för alla. Till vänster; boktrågen på småbarn är anpassade för ålderns behov. Uppe till höger; draken och fantasifigurerna på fantasyhyllan kompletterar texten Fantasy som språklös kommunikation.

Vid observationstillfället hade skolbarn skapat färgglad och fantasifull skräpkonst, som skyltades i biblioteksrummet. Dess föremål kan tolkas oavsett språk och kan uppmuntra barn och unga (och även deras föräldrar), oavsett bakgrund, att upptäcka möjligheterna med att skapa något nytt av vardagliga föremål som oftast ses som överflödiga, eller skräp.

3.2.3. Erbjuder biblioteksrummet möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen?

Småbarnsavdelningen är ett bra exempel på möjligheter att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen. De allra yngsta barnen har inget språk, utan interagerar utan språk i rummet. Detta gör att familjer med olika språklig och kulturell bakgrund på ett naturligt sätt kommer att umgås genom barnens lek. På småbarnsavdelningen på bibliotek 1 finns bilderböcker på både svenska och de åtta mest använda språken bland besökare. Av vissa titlar finns det exemplar både på svenska och på de andra språken, till exempel Nordqvists böcker om Pettson och Findus, så att besökare kan läsa samma berättelse både på svenska och på sitt eget språk. Dels finns det pek- och bilderböcker tillgängliga för barnen och deras föräldrar, där bild och text hjälper personer med annat språk att genom kontext på ett tydligt sätt lära sig mer svenska. Dels, i de fall svenska bilderböcker finns översatta till andra språk, får barn och föräldrar en möjlighet att utveckla en del av samma kontext som ursprungssvenskar. Ursprungssvenskar är uppväxta med Pippi Långstrump, Saltkråkan samt Pettson och Findus. Genom att böckerna finns på flera språk, ges den som är ny i landet en möjlighet att få en del av den kulturella bakgrunden.

Det finns gott om svenska bilderböcker och barnböcker att lära sig svenska med även på bibliotek 2 och 3. Nära pek- och bilderböckerna på bibliotek 2, i samma rum, finns även lättlästa böcker för lågstadiet, vilka fyller samma funktion. På bilderboksavdelningen kan små barn med olika bakgrund, för vilka språket ännu inte är så viktigt, träffas och umgås kring pussel, gosedjur och gunghäst.

Vid avdelningarna för låg- och mellanstadiet-elever på bibliotek 1 finns några konsoler med TV-spel, där det finns en potential för personer med olika bakgrund att mötas genom att spela tillsammans. Detta då samvaron kring TV-spel mestadels bygger på andra förmågor än direkt språkliga och kulturella. Här kan i stället en relativt universell spelkultur skönjas. De som spelar TV-spel vet hur den världen fungerar, helt enkelt, oavsett bakgrund. Därmed kan TV-spelen ses som en både integrationsskapande och interkulturell funktion i rummet. Vid observationstillfället var TV-spelet på ungdomsavdelningen ännu inte inkopplat vid bibliotek 3, men när detta finns tillgängligt, så finns det möjligheter för tonåringarna att komma in och spela TV-spel även här, vilket torde utgöra möjligheter för unga, nya svenskar att umgås med ursprungssvenskar i samma ålder under informella omständigheter.

Centralt på avdelningen för barn och unga, bredvid informationsdisken, har bibliotek 1 en omfattande avdelning med lättlästa böcker för lågstadiet. Dessa böcker innehåller inte så mycket text, men innehåller många illustrationer. De lättlästa böckerna är skapade för att de ska vara lätta att ta till sig och förstå. Därför utgör de en bra startpunkt för barn som vill lära sig läsa svenska. Den centrala placeringen gör dem lätta att hitta och placeringen bredvid informationsdisken ger tillgång till personal som kan hjälpa till att hitta rätt bok.

Dock kan det bli oklart för den som är ny i landet vilka regler som gäller på till exempel småbarnsavdelningen. Med annat språk och annan kulturell bakgrund kan det vara svårt att intuitivt veta vad som med svenska mått mätt är en lagom ljudnivå, vilka de korrekta sociala koderna är, som till exempel om man förväntas att ställa tillbaka allt där man har tagit det. Inne i småbarnsrummet finns skyltar med uppmaningar kring detta

Skylten innehåller många svenska ord och mycket information. Färgerna röd, vit och svart används på skylten, vilket gör att den blir iögonfallande och förstås som viktig. För en besökare som inte förstår språket och inte känner till hur ursprungssvenskar brukar göra och vilka sociala förväntningar som finns i ett biblioteksrum, kan detta bli ett hinder. Det kan till exempel uppstå sociala signaler om att personen gör fel, även om besökaren själv inte förstår vad det var som blev fel. Den nuvarande skylten kunde till exempel kompletteras med mer universellt lättförståeliga bildskyltar.

På avdelningen för barn och unga vid bibliotek 3 finns ett bord med stolar där barn och unga kan läsa, studera eller pyssla. Där kan barn och unga med olika bakgrund mötas under avslappnade former. Vid TV-spelet på bibliotek 3 finns en läsfåtölj och sittpuffar, vilka tjänar samma syfte. Dessa detaljer i rummet ger nya svenskar möjligheter att skapa kontaktytor med den nya, svenska kulturen på olika sätt, till exempel genom att utöka sina språkkunskaper och genom att möta ursprungssvenskar i en kravlös miljö. Barn- och ungdomsavdelningen på bibliotek 2 har också många sittplatser och sittgrupper, även inne i de rum i rummen som skapats för ålderskategorierna. Sagorummet, som är beläget bredvid språkhyllorna, kan besökas vid olika aktiviteter för att ta del av olika svenska kulturella och språkliga uttryck.

Det finns alltså stor potential för integrationsfrämjande i biblioteksrummet. För att kunna utnyttja lokalen effektivt, krävs dock planering och aktiviteter från personalens sida. Som tidigare konstaterats fyller personalen en funktion för att kunna optimera biblioteksrummets möjligheter att främja integration.

3.3. Vad säger bibliotekarierna?

De barnbibliotekarier som arbetar i de biblioteksutrymmen som har observerats, är de som bäst känner till hur det vardagliga arbetet fungerar i praktiken. Här följer det empiriska material som insamlats genom intervjuer med dessa barnbibliotekarier, presenterat enligt de olika teman som intervjuguiden byggde på, dessa teman används som rubriker nedan. När det gäller biblioteksrummet, rör sig bibliotekariernas svar i huvudsak kring dels var medier på andra språk placeras och dels biblioteksrummets fysiska utformning. Svaren presenteras därför under var sin underrubrik.

3.3.1. Om biblioteksrummet; placeringen av medier på andra språk

Bibliotekarierna A och B, som är kollegor i sitt bibliotek beskriver att begreppet tillgänglighet har blivit ”väldigt utvidgat dom senaste åren med alla nyanlända och icke-svenskar” (B) och att de trots platsbrist har försökt att tänka på både fysisk tillgänglighet och att skapa plats för mångspråk i lokalen. Det är trångt på deras mångspråksavdelning, men de har samlat ”de olika invandrarspråken i en hylla” (B). A säger att besökare efterfrågar böcker på persiska, särskilt ordböcker, vilket B kommenterar med ”och det finns inga och köpa kan jag säga, för jag kollade igår”.

När det gäller medier på andra språk än svenska säger bibliotekarie C att hon ”tror tyvärr att det är vanligt på bibliotek att andra språk blir lite styvmoderligt behandlade” och att det är viktigt med placeringen. De andra språken bör, enligt C, placeras centralt och väl synligt, för ”barnen ska inte känna att dom ska gå till nån skrub i ett hörn för

att hitta det dom vill ha”. På Cs arbetsplats har personalen tänkt att ”oavsett vilket språk det rör sig om så ska den median stå i anslutning till media på svenska för respektive åldersgrupp”. Vid klassbesök, ska inte ett barn med annat språk behöva gå ensam till en annan del av biblioteket. En del besökare kan tycka att det är besvärligt att behöva gå till olika delar av biblioteket för att få tag på olika böcker på ett och samma språk. Dock har personalen valt att ha det så här och kommer troligen att fortsätta med det.

Bibliotekarie D säger att de har ”många som kommer från andra länder och dom vet ju inte exakt var dom ska gå heller” och att personalen får visa dem tillrätta. D säger också att mångspråk är ”ett litet hörn” och att besökare från andra länder kanske känner sig lite undanskuffade.

3.3.2. Om biblioteksrummet; biblioteksrummets fysiska utformning

Bibliotekarierna A och B beskriver att det var en arbetsgrupp som planerade biblioteket, med en arkitekt och en inredningsarkitekt. Däremot ingick ingen från bibliotekspersonalen i arbetsgruppen. A och B säger att de inte är bundna till några bestämmelser kring vad som får ändras i biblioteket, utan om de märker att något inte fungerar, så ändrar de på det. Dock är nya möbler precis inköpta, så ekonomiskt sett får de nöja sig med dem ett tag. De nya möblerna är dock inköpta på inredningsarkitektens förslag och personalen har inte haft någonting att säga till om. B säger: ”Hade vi varit med i hela processen så hade man ju liksom kunnat tänka på ett annat vis”.

C beskriver att personalen på hans arbetsplats planerade samt gjorde studiebesök och research för ”vad som skulle kunna bli barnens bästa rum” i planeringen av barnavdelningen. C säger också att ”det är en ständig diskussion om hur det ska skyltas för att det ska bli tillgängligt [...] för så många som möjligt. Att de som kan vilja hitta till ett visst ställe ska kunna göra det”. Dock tror C att majoriteten av förstagångsbesökare ändå frågar personalen. C säger att mindre förändringar i biblioteksrummet kan bestämmas på avdelningen, men större åtgärder måste lyftas till chefer och informationsavdelningen och då kan processen ta ganska lång tid. Vid senaste omändringen har biblioteket förbundit sig vid att behålla samma möbler under en femårsperiod, men å andra sidan fick personalen komma med synpunkter vid ett antal möten under processens gång. C beskriver inredningsarkitekten som lyhörd för personalens åsikter. Hela biblioteket ska ha ett gemensamt formspråk, så personalen kan inte göra förändringar som inte följer de gemensamma riktlinjerna.

Bibliotekarie D upplever att avdelningen för barn och unga är trång och att hen inte riktigt får uttrycka sig som hen vill, som barnbibliotekarie. D känner att det på hans arbetsplats är svårt att rucka på både hyllor och åsikter. Trots större planer, har D bara kunnat flytta på ett par hyllor. D vet dock inte om att det skulle finnas några styrande dokument eller överenskommelser angående utformningen av rummet. Hen säger att man vill bevara husets själ och att hen har förståelse för det, men att arkitekten ses som en lite helig person och att det därför är svårt att ändra på sådant som arkitekten har skapat.

3.3.3. Om interkultur, integration och mångspråk

I intervjuvären om interkultur, integration och mångspråk ger bibliotekarierna många konkreta exempel på hur detta påverkar deras praktiska arbete, vilket jag redogör för här.

Bibliotekarie B säger att bibliotekslagen har viktiga punkter kring tillgänglighet och integration som biblioteket måste följa. A och B samtalar också kring att de lokala politikerna har sagt att de vill skapa ett utrymme som innefattar alla, som ett vardagsrum, med möjligheter till att spela TV-spel. I praktiken har de dock inte planerat för det, menar A och B, och lyfter fram att det finns alltför få sittmöjligheter och att öppettiderna inte heller stämmer med visionen. De politiska besluten kring planering av bibliotekets utrymmen är byggda på en medborgardialog med i första hand nationella minoriteter och invandrare. B säger att en del besökare har haft synpunkter på detta, att det finns besökare som har trillat mellan stolarna. ”De helt vanliga människorna [...] som vill komma hit och låna en roman” säger B, ”Vi är deras bibliotek också”. B tycker att det väl är en fin tanke att olika grupper ska kunna besöka biblioteket och sitta ner en stund, men att ytorna egentligen saknas för detta. A och B planerar dock att ordna språkcaféer för både vuxna och unga så småningom.

C säger att eftersom biblioteket befinner sig på en ort med väldigt många språk så måste biblioteksrummet spegla det, att det handlar om allas lika värde och allas tillgång till kultur. C räknar upp flera olika exempel på hur arbetet med interkultur och integration påverkar det praktiska biblioteksarbetet, till exempel information på olika språk, program som kan fungera oavsett kulturell och språklig bakgrund, bokklubb för nyanlända och workshops av olika slag. C säger också att ”det finns olika åsikter om att ha tv-spel på biblioteket. Men, där är det många möten! Barn från olika kulturer som träffas”. C beskriver att orten är plågsamt segregerad och att det inte är något som biblioteket ensamt kan lösa, men att hen tror att biblioteket ändå spelar roll. Detta genom till exempel att ha rum som känns välkomnande, ett sätt som också välkomnar alla och aktiviteter som möjliggör möten. C beskriver även att det kan vara ett barn som ”försöker lära nån annan lite svenska och det finns barn som lär svenskfödda lite persiska” och att ”det faller sig naturligt, det blir [...] mycket, mycket lättare för oss tror jag än på vuxenavdelningen att fixa dom där mötena”. Det pratas mycket om biblioteket som mötesplats nu, säger C, men menar att för en vuxen som bara går in och går mellan hyllorna i biblioteket, så blir inte de där mötena av så lätt. ”Men det kan det bli på barnavdelningen på ett annat sätt. Men vi kan också hjälpa till genom utformning av rummet och programverksamhet och vårt eget agerande”. När det gäller programverksamhet tycker C att musik är himla bra för att alla kan vara med, och att det också gäller för workshops och pyssel.

D säger att arbetsplatsen har vidgat deltagande som ett mål det här året och att det är ett rätt löst begrepp, så att hen inom ramen för detta till exempel har haft sagostunder på arabiska och finska samt köpt in tvillingböcker på många olika språk. (Tvillingböcker betyder samma titel på svenska och ett annat språk.) Något nytt som D har upplevt är att besökare ber personal om hjälp med utskriften på arabiska. Det blir också ofta språkförbistring, som personalen ofta löser genom att hjälpa varandra och använda kroppsspråket eller skriva ner saker. Det är situationer som måste lösas där och då, och det har gjort att arbete är helt annorlunda nu än för några år sedan. D önskar att det fanns någon slags utbildning för att hantera detta. Personalen kan bara svenska och engelska, men har ett stort behov av att kunna använda arabiska. Angående fysiska

förändringar i biblioteksrummet säger D att personalen har idéer, men att det inte händer så mycket. D har sett en välkommandehylla på ett annat bibliotek och tycker att det vore en bra idé att ha en sådan centralt placerad i biblioteket. Biblioteket besöks av många SFI-grupper och en välkommandehylla skulle göra det lätt att hitta rätt material. D säger: ”Vi känner, vi räcker inte till alltså”. Språkkurserna räcker inte till, och inte heller lexikon, oftast efterfrågade på persiska. Besökarna väntar sig ofta att det ska finnas många lexikon på biblioteket, men det finns det inte och de är svåra att få tag på.

3.3.4. Om ett interkulturellt biblioteksrum

Det interkulturella biblioteksrummet var det tredje temat i intervjuguiden och i det temat tänkte jag mig att intervjun skulle knyta ihop rummet med interkultur och integration, som hade varit i fokus tidigare i intervjun. Detta lyckades ganska väl och gjorde att intervjupersonerna i vissa fall kom med mer konkret information.

A och B beskriver att personalen pratar mycket på arbetsplatsen om hur de ska göra för att underlätta för besökarna. Personalen har inga uttalade gemensamma riktlinjer, men alla är ändå snabba med att erbjuda hjälp om en besökare ser ut att leta efter något. En ur personalen kan även lämna disken en längre stund för att hjälpa besökare tillrätta eftersom det alltid finns två personer vid disken. Planer finns på att använda Internationella bibliotekets tvåspråkiga knubbtexter. A och B tror att det skulle vara svårt att hitta om de var nya i Sverige och kom till biblioteket. Särskilt eftersom mångspråkshyllan inte är synlig när man kommer in. B säger att lokalen är som den är och allt kan ju inte stå först. Planer finns också på att bibliotekens utrymmen ska kunna användas som möteslokal för olika föreningar under de tider biblioteket inte är öppet för allmänheten. A säger:

”I min framtid så vill jag att vi ska kunna skapa broar mer mellan svenskarna och dom nyanlända. Dom får lära oss saker också och då tycker jag att biblioteket kan vara ett jättebra ställe där man kanske har olika temakvällar eller nån utveckling utav då språkcaféet till exempel. [...] Där dom får vara lärare och lära oss lite persiska eller nånting. [...] Eller att man... jämför kulturer, traditioner och högtider och såna här saker, så att det inte bara är det här att dom ska läsa svenska hela tiden.” (Intervjuperson A)

C säger att nyanlända inte hittar i biblioteksrummet, utan de får be om hjälp eller själva treva sig fram, men det tar tid. Hen hoppas på att besökarna vågar fråga. C menar att det finns vuxna och barn oavsett bakgrund som har mer eller mindre lätt för att ta kontakt med personalen. Det är också svårt att skylta på många språk utan att det blir komplicerat. C upplever att många besökare gärna talar lite extra och säger att de vill lära sig svenska. Föräldrar berättar att de kommer till biblioteket för att deras barn ska ha möjligheten att träffa svenskfödda barn, som pratar flytande svenska. För tonåringar har biblioteket ordnat en bokklubb med lättlästa böcker, där besökarna inte behöver kunna så mycket svenska, men C säger att det rent generellt är lite svårt att ordna program med interkultur och integration som uttalat mål utan att det känns konstruerat. Biblioteket arbetar för att hela avdelningen ska kännas välkomnade och öppen och personalen försöker skapa förutsättningar för möten. Det finns pyssel, TV-spel och andra spel som passar för alla, men i slutänden är det ”upp till den enskilde... det är så olika vad man vill ha ut av sitt besök”.

Bibliotekarie D tycker att skyltningen på barnavdelningen är otillräcklig, men att besökare å andra sidan ofta söker upp personalen. D har idéer kring att biblioteket kunde ha någon slags karta eller iPad för att hjälpa besökare att hitta. Biblioteket har haft ett system med QR-koder tidigare, men D vet inte varför det togs bort. En kollega till D håller på och arbetar med knubbtexter och D tänker föreslå att de ska använda de tvåspråkiga knubbtexterna från Internationella biblioteket. D hade gärna sett lite mer integrationsfrämjande aktiviteter på biblioteket, såsom språkcaféer. D tror att om hen kom till avdelningen som ny i landet, så skulle hen inte uppfatta avdelningen som särskilt bra och inte heller hitta rätt. D upplever att det behövs ett helhetsgrepp. Hen tänker att något proffs kunde göra något bättre. D säger att det både handlar om det rumsliga, att ställa hyllor i rätt proportion och ha en fungerande skyltning, och så handlar det även om ”att man kan tänka sig in i hur folk går och tänker”. Det som är så bra med bibliotek, säger D, är att även om allt inte är ordnat på bästa sätt, så känner man att man, som anställd, gör en insats varje dag. D beskriver biblioteket som den perfekta mötesplatsen, där det även finns kopiator och scanner och hjälp som besökarna inte kan få någon annanstans. ”Det är ju hit man kommer och det är ju ett fantastiskt ställe och jag förstår inte att inte politikerna förstår det, vilket fantastiskt ställe det här är”, säger D och påpekar att när biblioteken får plats i media så är det när mer negativa händelser inträffar, till exempel som bråk och oroliga ungdomsgång.

I bibliotekariernas svar ses exempel på utrymme för, möten med och ömsesidig förståelse för besökarnas ursprungskultur till exempel i tankarna kring planering av biblioteksrummet så att så många som möjligt ska kunna hitta rätt, samt mötena kring TV-spelen på barnavdelningen. Till detta medverkar även medvetenheten som bibliotekarierna visar kring medier på olika språk, samt visionen som bibliotekarie A har om att de nyanlända inte bara ska lära sig svenska, utan även bidra med sina egna kunskaper.

Möjlighet för besökarna att skapa fler kontaktytor med den nya kulturen beskrivs väl av bibliotekarierna; biblioteket är en plats där besökaren kan få hjälp på olika sätt; de kan skriva ut viktiga papper, träna på att prata svenska med bibliotekarierna eller hjälpa barnen att träffa barn som har svenska som modersmål.

3.4. Sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattar jag mina resultat genom att relatera huvuddragen i resultaten till mina forskningsfrågor. Varje underrubrik nedan börjar med att den aktuella forskningsfrågan presenteras. Sedan besvaras forskningsfrågan utifrån resultatet genom att kort sammanfatta de gemensamma drag som finns hos de bibliotek jag har undersökt.

Besökarens transnationalitet stöds optimalt, enligt det transnationella sållet som analysmodell, om biblioteken stödjer både interkultur (ursprungskulturen) och integration (den nya kulturen). Därför utgår svaren i forskningsfrågorna 1 och 2 ifrån de två underbegreppen interkultur och integration. Om dessa två fungerar stödjer de en fungerande transnationalitet hos besökaren.

3.4.1. Forskningsfråga 1

I vilka avseenden används folkbiblioteksrummet vid avdelningar för barn och unga för att underlätta transnationalitet, interkultur och integration?

Biblioteksrummet på barn- och ungdomsavdelningarna stödjer interkulturalitet genom att på olika sätt hjälpa sina besökare att hitta rätt i lokalen utan att språk eller bakgrundskultur behöver vara en förutsättning, till exempel genom symboler som en fotbollssko i sporthyllan eller en drake vid fantasyhyllan. Som stöd för integration används biblioteksrummet på avdelningarna för barn och unga för att utöka kontaktpunkterna mellan besökare med utländsk bakgrund och det svenska samhället. Detta görs i praktiken exempelvis genom att dels skapa möten med språket och dels genom att skapa möten med ursprungssvenskar. Rent konkret kan det förverkligas till exempel genom att familjer med olika bakgrund träffas på småbarnsavdelningen, att samma titel finns tillgänglig på både svenska och besökarens modersmål samt att barn spontant möts kring TV-spel eller pyssel.

Det dominerande temat hos alla intervjupersoner när det gäller denna fråga är biblioteket som mötesplats. Alla bibliotekarier ser mötena som avgörande. Möten med andra besökare, möten med personal, möten med och mellan litteratur, kultur och språk. Intervjupersonerna nämner att det är lättare att skapa dessa möten på barnavdelningen än på vuxenavdelningen och att effektiva mötesplatser är TV-spel och pyssel, samt olika sittmöjligheter. Förutom detta finns även möjligheter att använda biblioteksrummet för att anordna aktiviteter såsom språkcaféer som kan underlätta interkultur och integration. Biblioteket som mötesplats återknyter starkt till det transnationella sållet, eftersom just möten både främjar interkultur (mötet mellan kulturer och ömsesidig förståelse) och integration (över tid skapa fler och fler beröringspunkter med den nya kulturen).

3.4.2. Forskningsfråga 2

Vilka anvisningar får bibliotekens anställda kring frågor som rör transnationalitet, interkultur och integration i aktuella kommunala riktlinjer?

De anvisningar biblioteksanställda kan få via styrdokumentet varierar mycket mellan kommunerna och biblioteken. I en kommun finns det väldigt knapphändig information att få för bibliotekets anställda, eftersom styrdokument håller på att tas fram. De mest konkreta förväntningarna handlar om att biblioteket ska vara en mötesplats, detta önskemål tas upp av alla tre kommunerna på olika sätt.

I två av kommunerna finns det lokala styrdokument som dels ger riktlinjer för integration och i ett fall nämns även interkultur som begrepp. Dock saknas information om hur kommunerna önskar att definiera begrepp, vilket gör det svårt att verkställa önskemålen. De gemensamma dragen i dessa två styrdokument uttrycker att verksamheterna ska spegla samhället och skapa samhällsgemenskap, samt att de lagstadgade krav som finns i bibliotekslagen ska uppfyllas. Konkret handlar detta till exempel om att lyfta fram litteratur och information på olika språk eller att skapa en mötesplats för alla oavsett bakgrund.

Intervjupersonerna verkar inte känna till så mycket om exakt vad de kommunala riktlinjerna ger för anvisningar för det praktiska arbetet. I intervjuerna hänvisar bibliotekarierna till dokument som bibliotekslagen eller till de önskemål som de har uppfattat att politikerna har på verksamheten och dess praktiska utförande. Det verkar således som om de kommunala styrdokumentens exakta innehåll ofta stannar på chefsnivå. Andemeningen i styrdokumentet verkar förmedlas till de anställda som verkställer det dagliga arbetet genom allmän information från chefer på möten samt att gemensamma riktlinjer på arbetsplatsen uppstår som överenskommelser eller en slags arbetskultur på personalmöten.

3.4.3. Forskningsfråga 3

Vilka konkreta åtgärder vidtar anställda på folkbibliotekens barn- och ungdomsavdelningar för att öka tillgängligheten i bibliotekslokalen för alla besökare oavsett språklig och kulturell bakgrund?

Vid mina observationer på barn- och ungdomsavdelningarna fanns det en del likartade drag inom vilka konkreta åtgärder personalen vidtog för en ökad tillgänglighet för alla. Det handlar mycket om att göra miljön så självinstruerande som möjligt, för att inte språk och kultur ska vara ett hinder. Rent praktiskt är det viktigt med synlighet i biblioteket; att man tydligt ser vart man ska gå, att utrymmena är utformade för sin åldersgrupp genom till exempel höjden på hyllorna. Till synlighet och förståelse hör även skyltning, knubbtexter och symboler. Symboler är mer universella än textade skyltar, till exempel små fotavtryck för att markera skogräns. En annan viktig åtgärd är placeringen av medier, spel och pyssel, där det till exempel kan handla om att låta språken ta synlig plats i rummet genom att exempelvis ställa fram böcker på andra språk synligt och att medier på andra språk får finnas på centrala platser. En väldigt vanlig åtgärd är skapandet av mötesplatser; småbarnsavdelningen där familjer kan träffas,

sittgrupper, TV-spel och pysselutrymmen. I de fall dessa konkreta åtgärder ännu inte var implementerade i rummet, uttalade bibliotekarierna en medvetenhet och önskemål om att kunna genomföra dessa konkreta åtgärder. Detta för oss vidare till bibliotekariernas perspektiv, som sammanfattas i nästa kapitel.

Här handlar bibliotekariernas svar dels om rent rumsliga åtgärder, såsom till exempel placering av hyllor, information på olika språk och skyltning. Dels, och egentligen övervägande, framhåller bibliotekarierna här att det inte bara handlar om lokalen och de fysiska utrymmena, utan att personalen är en central resurs för att hjälpa besökare till rätta genom att tala med besökarna, förse dem med information (även skriftlig information på flera språk), svara på besökarnas frågor och arbeta med bemötande. Personalen hjälper varandra också att klara av situationer där språkförbistring uppkommer och ibland använder man kroppsspråk eller skriver ner saker för att reda upp situationen.

4. Avslutande diskussion och slutsatser

I den här undersökningen visar resultaten på att biblioteken i sig är främjande för transnationalitet, eftersom de utgör ett offentligt rum som gratis kan erbjuda olika slags stöd för både interkultur och integration. Dock känner de biblioteksanställda att politikerna inte alla gånger förstår på vilka sätt biblioteken är, och med mer resurser även kunde vara, en tillgång för kommunens arbete med interkultur och integration. När det gäller kommunala styrdokument uppstår frågan således om dessa bara är retorik eller om politikerna är villiga att se till att deras målbilder uppnås. De kommunala styrdokumenterna bygger till stor del på de nationella och internationella styrdokument som finns för biblioteksverksamhet, vilket visar på att kommunerna har skapat sina styrande dokument med stor medvetenhet om de ramar och önskemål som bibliotekslagen och de normerande dokumenten innehåller. Dock verkar det i praktiken som om det konkreta innehållet i styrdokumentet stannar på chefsnivå och inte riktigt når fram till bibliotekarierna annat än information på personalmöten. Bibliotekarierna, som i sitt dagliga arbete möter verkligheten, interkulturen, integrationen, och gör sitt bästa utifrån de resurser de har, uttrycker i denna undersökning en önskan om att kommunerna på en politisk nivå bättre skulle förstå bibliotekens verksamhet och verklighet. Redan i nuläget känner bibliotekarierna att de är viktiga och gör skillnad, och då känner de samtidigt ofta att beslutsfattarna inte överhuvudtaget har förstått vilken potential biblioteken utgör för att i konkret vardaglig verksamhet främja interkulturen och integrationen.

I vardagen är det till biblioteket de kommer, de nya svenskarna, de nya kommuninvånarna. Det är på biblioteket de får hjälp att skriva ut viktiga papper. Det är på biblioteket de har möjlighet att låna dator och kontakta sina släktingar och vänner i hemlandet. Det är på biblioteket de har möjlighet att lära sig mer om svenskan och svenskarna, lära känna ursprungsbefolkningen och hitta information om Sverige, låna Körkortsboken. I och med att antalet asylsökande har ökat väldigt mycket de senaste åren har förutsättningarna för det dagliga biblioteksarbetet förändrats radikalt. Trots detta är verkar inte kommunerna inse att en insats i form av utökade resurser för biblioteken effektivt kunde resultera i en hel del konkreta lösningar i kommunernas arbete med interkultur och integration. Biblioteken träffar de nya svenskarna. Biblioteken har utrymmena, kompetensen och utrustningen. De har bara inte resurser att utnyttja sina möjligheter på bästa sätt. Bibliotekspersonalen är en central pusselbit i överbryggandet av kulturella och språkliga svårigheter. En bibliotekarie efterlyste i intervjuerna konkret fortbildning för att bättre klara den nya arbetssituationen. Flera av intervjupersonerna upplevde att de ser möjligheter att göra förbättringar, men att det inte finns vilja eller pengar till att göra de förändringar som behövs inom kommunen och biblioteksorganisationen.

När det gäller det fysiska biblioteksrummet, är det troligen omöjligt att skapa ett fullkomligt, optimalt biblioteksrum, som alltid är tillgängligt för alla, oavsett språklig och kulturell bakgrund (eller för all del andra faktorer såsom klass, utbildningsnivå och kön). Dock får det inte stoppa kommunerna eller de biblioteksanställda att de inte kan göra något helt perfekt, utan det är bättre att analysera vilka möjligheter som finns att göra det bästa möjliga utifrån de förutsättningar som kommunerna, verksamheterna och biblioteksutrymmena har. Denna undersökning visade att alla biblioteksrum i studien har element som främjar interkultur och integration, och dessutom att det med hjälp av ganska många små åtgärder finns potential att skapa avsevärda förbättringar för att

undvika segregation. Något som dyker upp så gott som överallt i empirin är tanken om biblioteket som en mötesplats. Detta ytras i styrande dokument, tanken kan anas i biblioteksrummen och bibliotekarierna pratar om detta. Även inom forskningen är tanken på biblioteket som mötesplats stark. Hultgren & Johansson ägnar ett helt kapitel åt möten (2015) och Jochumsen et al talar om biblioteket som en förvandling från "collection to connection", där biblioteket blir en lokal mötesplats (2012, s. 588). Four spaces-modellen beskriver väl kanske just hur övergången från boksamling till ett bibliotek som är ett mer upplevelsebetonat och aktivt utrymme har gett biblioteksrummet större möjligheter att skapa möten (Jochumsen et al, 2012). Mötesplatsen fyller också flera funktioner i det transnationella sållet. Ett transnationellt bibliotek stödjer både den ursprungliga livsvärlden och den nya livsvärlden hos en person som har migrerat mellan länder. I observationerna finns exempel på småbarnsavdelningen som en plats där den ursprungliga livsvärlden får plats genom att de allra yngsta barnen i sina möten mer interagerar enligt sin utvecklingsnivå än genom språket och interkulturella effekter uppstår. Biblioteket kan också utgöra en möjlighet till integration genom att olika slags kontakter med den nya kulturen kan uppstå i biblioteksrummet. Bibliotekarierna berättade i intervjuerna att de nya svenskarna gärna pratar med personalen, ibland lite extra också, medan en del föräldrar kommer till biblioteket med sina barn för att de ska få träffa barn med svenska som modersmål. En av bibliotekarierna har också märkt att många möten mellan barn med olika bakgrund sker vid TV-spelen. Skön (2012) å sin sida beskrev biblioteket som en mötesplats mellan utanförskap och innanförskap, vilket fint beskriver hur biblioteket bara i sig själv utgör en slags bro in i samhället.

Med tanken om mötesplats väcks naturligtvis frågor kring utformningen av rummet. Om bibliotekslokalen ska kunna hysa inte bara boksamlingar och utlån, utan även upplevelser och möten, är det uppenbart att förändringar behövs i det fysiska rummet. I intervjuerna framkom det tydligt att bibliotekarierna såg detta behov. En av bibliotekarierna uttryckte att biblioteket kan underlätta möten genom utformningen av rummet och en annan bibliotekarie uttryckte att det var svårt att både rucka på hyllor och åsikter. Under observationerna upptäckte jag att det på de olika biblioteken fanns många olika slags sittmöjligheter och att bibliotekarierna också pratade en del om stolar och sittmöjligheter. Hellman & Larsson (2015) upptäckte att även vuxna utan barn använde sittplatser på barnavdelningen och kunde inte riktigt räkna ut varför. Eventuellt har detta en koppling just till mötesplatserna? När biblioteket mer medvetet går in för att skapa möteplatserna så kanske vuxna besökare ser en mysig soffgrupp på barnavdelningen och sätter sig även där?

Biblioteket utgör generellt sett ett centralt redskap för att nya svenskar ska få möjligheter till integration genom att olika kontaktmöjligheter med det omgivande samhället erbjuds i bibliotekets utrymnen. För att kunna utnyttja denna potential kunde kommunen överväga tillräckliga öppettider, så att besökare kan komma till biblioteket efter arbete och skola, samt se till att det finns tillräckligt med personal för att täcka upp behovet av utökade öppettider. En centralt placerad "Ny i Sverige"-hylla vore säkert också positivt, för att de nya svenskarna lätt ska hitta angeläget material.

Ibland uppstår det riktigt eleganta lösningar på biblioteken, som när ett aktivitetsrum får heta Tellus. Dels som i "tell us", alltså berätta för oss – perfekt för sagostunder! Och dels som jorden. Dessutom är Tellus ett runt rum, som jorden, och längs dess utsida löper böcker på andra språk än svenska för avdelningarna Hcf och Hcg. Det är alltså

världens språk som följer Tellus, jordens, yta genom biblioteket. Mycket välplanerat och en snygg detalj, som stödjer tanken på både interkultur och integration.

Denna undersökning visar på att samma faktorer ibland kan ha betydelse både för interkultur och integration. Det var intressant att se hur man med hjälp av det transnationella sållet kan se de olika vägarna in i ett lyckat koncept, som till exempel att småbarnsavdelningen är en plats med stor potential att stödja både integration och interkultur. Detta eftersom de minsta inte har ett språk, och således inte några språkliga hinder. De yngsta är mer kroppsliga, lär sig motorik och ljud och är i det hänseendet i nivå med sina jämnåriga oavsett bakgrund. Eftersom andra detaljer än språk och kultur är dominerande, ger småbarnsavdelningen utrymme för allas olika bakgrund samtidigt som den skapar möjligheter till att skapa fler kontaktpunkter med den nya kulturen.

Det transnationella sållet som analysmetod visade sig vara ett verktyg som tydligare synliggör olika sätt att arbeta med interkultur och integration på bibliotek. Många biblioteksbesökare idag befinner sig i ett transnationellt tillstånd, som det beskrivs av Elbeshausen & Skov (2004, s. 137), och har kopplingar till fler än en kultur. Därför kan det vara användbart att på ett strukturerat sätt undersöka vilka konkreta åtgärder i biblioteksrummen som stärker detta tillstånd genom att stödja interkultur och integration. Ett biblioteksrum som är öppet för och välkomnar alla oavsett kulturell och språklig bakgrund förebygger och minimerar risken för segregation.

4.1. Avslutande reflektioner och förslag till fortsatt forskning

I min uppsats hade jag ambitionen att få en mångsidig bild av hur folkbibliotekens fysiska utrymmen kunde fungera välkomnande för alla barn och unga oavsett kulturell och språklig bakgrund. I mitt arbete på en barn- och ungdomsavdelning på ett folkbibliotek arbetar vi just nu aktivt med den frågan och upplever den som ganska svår och komplex. Därför ville jag undersöka den närmare. Just detta med att få en mångsidig bild av problemet visade sig skapa utmaningar i arbetet med uppsatsen. För att ta reda på bibliotekens grundförutsättningar för problemet ansåg jag det relevant att undersöka hur stor andel av invånarna på orterna som har utländsk bakgrund. Jag ville också ta reda på vilka förväntningar som ställs på biblioteken när det gäller styrdokument på olika nivåer. De mest konkreta styrdokumenterna är naturligtvis de lokala dokumenten i vilka folkbibliotekens huvudmän uttrycker sina visioner och mål för verksamheten. Vidare ville jag observera fysiska biblioteksutrymmen för att se olika lösningar i den rumsliga miljön. Jag ville också höra de bibliotekarier som arbetar i utrymmena, för att få en mer sammanhängande bild. Detta innebar ett omfattande material som sedan skulle konfidentialiseras, analyseras och sammanfattas.

Intervjuerna och observationerna kändes som den roligaste delen av undersökningen. Både väntade och oväntade aspekter av ämnet kom upp under materialinsamlingen. Transkriberingen av intervjuerna var däremot tidskrävande. Eftersom intervjuerna innehöll en hel del konkreta, belysande detaljer, ville jag renskriva dem i detalj. Detta visade sig vara speciellt svårt i den intervju där jag skulle intervjua en bibliotekarie, men tyckte att det var positivt att även en annan bibliotekarie deltog i intervjun, eftersom hen ville och frågade om lov. Där hände det ofta att den ena bibliotekarien talade högre än den andra samtidigt och att man hörde den ena, men inte den andra.

Det var också en utmaning att hitta ett analysverktyg skräddarsytt för ämnesvalet. Detta löste jag genom att skapa ett nytt analysverktyg, det transnationella sållet, utifrån de centrala begreppen i uppsatsens teoretiska bakgrund. Detta har till exempel även Elin Lindskog gjort i sin masteruppsats *Bygga broar mellan kulturer: En studie av skönlitteratur, identitet och integrationsprocess* från 2012. Lindskogs uppsats bygger på kvalitativa intervjuer och handlar om skönlitteraturens betydelse för invandrades identitetsbyggande och integration.

I min analys fick jag lov att utgå ifrån en slags polarisering och dela upp min hantering av empirin i det svenska (den nya kulturen eller språket) och det andra (ursprungskulturen eller -språket, respektive ursprungskulturerna eller -språken). Detta kan ses som motsägelsefullt med tanke på innebörden i interkultur och integration, men var en nödvändig åtgärd för att resonemanget skulle kunna hållas fokuserat. Det övergripande begreppet i analysmetoden, transnationalitet, bygger också på att en person i ett transnationellt tillstånd kan känna sig bekräftad i både sin nya kultur och sin ursprungskultur (Elbeshausen & Skov, 2004, s. 137). I denna uppsats motsvaras detta alltså av det svenska och det andra. Även om interkultur ska innebära möten och ömsesidig förståelse, så bygger det på att det finns olikheter som kan mötas och förstås, medan integration innebär att utöka kontaktytorna mellan sin egen person och kontext och det omgivande samhället. Konformation är inte målet, utan ett bejakande och en konstruktiv hantering av befintliga olikheter, så som intervjupersonen i Lindskogs uppsats om integration, som sa att hon önskade att själv definiera sin identitet i stället för att ”anpassa sig till omgivningens förväntningar på vem hon skulle vara” (2012, s. 52).

Eftersom det transnationella sållet i denna undersökning enligt min mening fungerade väl för att identifiera faktorer som främjar interkultur och integration på bibliotek, så vore det intressant att göra en större kartläggning med hjälp av detta verktyg. En större studie, eller ett annat urval, kunde undersöka eventuella geografiska skillnader kring hur dessa frågor hanteras, samt även hur det ser ut på de olika biblioteken inom samma kommun. Hur anpassas utrymmena till exempel enligt olika stadsdelars demografiska sammansättning? En annan intressant vinkling vore att bygga vidare på Fallqvist Jonssons & Wallströms rön (2016) där de såg att föräldrar använder och värdesätter barnbibliotek på ett mångsidigt och komplext sätt, men att de sällan reflekterar kring detta. Eventuellt hade det transnationella sållet kunnat visa på olika sätt på vilka en samverkan mellan vuxna och barn på barnavdelningen har betydelse för integration och interkultur?

Det vore även intressant att få information ifrån biblioteksbesökare som har olika kulturell och språklig bakgrund. I denna undersökning präglas naturligtvis analysen av min egen kontext och kunskap, samt min erfarenhetshorisont. Mitt sätt att tolka empirin och föra resonemang kring interkultur och integration färgas till exempel av att jag har svenska som modersmål. Dock är jag själv invandrare i Sverige, från Finland, och flyttade inte hit förrän vid 36 års ålder, vilket innebär att jag själv är transnationell, och alltid kommer att vara det.

Jag ser att det finns utrymme för att på flera sätt utveckla det transnationella sållet. Det vore till exempel intressant att problematisera transnationaliteten i verktyget. Sållet fungerar väl för första generationens invandrare, men vad händer med andra generationens invandrare; är de också transnationella? Hur mycket behöver biblioteken bekräfta föräldrarnas ursprungskultur hos barn födda i Sverige, vars bägge föräldrar är födda utomlands? Det viktigaste, tror jag, är att vi aldrig vilar på lagrarna i frågor kring

interkultur och integration. Det är ett komplext och ständigt föränderligt område, vilket gör det angeläget att ständigt ompröva och utöka kunskapen i dessa frågor.

Biblioteksrummet är mitt i en förändringsprocess och jag kunde under mina observationer, liksom Petersson i sin studie (2014) upptäcka att det finns någon slags trend med runda former i bibliotekens möblemang. Det fanns många runda olika sittplatser, runda rum, runda hyllor, runda lampor i olika storlekar. Petersson tänkte att besökaren får ett mjukare intryck av miljön och känner sig mer välkommen av de mjuka formerna och var förbluffad över hur formen på en möbel kan påverka besökarnas beteende. Efter min undersökning tror jag att vi bara är i början av denna utveckling och att en hel del mer forskning behövs under kommande år för att se hur bibliotekets förändrade uppdrag tar sig uttryck i den fysiska miljön och hur detta påverkar besökarnas agerande.

Källförteckning

Här följer källförteckningen. Först presenteras en förteckning över det empiriska materialet, vilket är konfidentialiserat, sedan följer tryckta källor. Det radioprogram som använts, räknas som tryckt källa, eftersom programmet finns publicerat på internet åtföljt av en artikel om innehållet.

Empiriskt material

Biblioteksplan från kommun 1

Biblioteksplan från kommun 2

Intervju med bibliotekarie A, 26 april 2016

Intervju med bibliotekarie B, 26 april 2016

Intervju med bibliotekarie C, 26 april 2016

Intervju med bibliotekarie D, 10 maj 2016

Kommunens hemsida, kommun 3

Observationer vid bibliotek 1, 26 april 2016

Observationer vid bibliotek 2, 10 maj 2016

Observationer vid bibliotek 3, 26 april 2016

Personlig kommunikation, bibliotekarie på Kultur i Väst, 20 oktober 2015

Personlig kommunikation, integrationssamordnare i kommun 3, 9 och 17 maj 2016

Plan för kommunal verksamhet, kommun 2

Rapport för kommunal verksamhet, kommun 1

Tryckta källor

Biblioteksbladet. (2016). Nätverk om nyanlända. *Biblioteksbladet*. Bbl, (4), 10.

Botkyrka kommun. (2012). *Från mångkultur till interkultur – så gör du*. Hämtad 29 april, 2016, från

<http://www.botkyrka.se/kommunochpolitik/hallbarutvecklingochmanskligarattigheter/etinterkulturelltbotkyrka>

Botkyrka kommun. (2015). *Bibliotek Botkyrka: Normkritiska och interkulturella perspektiv på biblioteksverksamhet*. Hämtad 29 april, 2016, från

<https://delaochlar.wordpress.com/diskussion/>

Elbeshausen, H. & Skov, P. (2004). Public libraries in a multicultural space: A case study of integration processes in local communities. *New Library World*, 105(3/4), 131-141

Ericsson, B. & Nordeman, M. (2011). *"Plötsligt var världen här": Bibliotek och integration i tre Stockholmsförorter*. (Masteruppsats). Uppsala universitet. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A421703&dswid=-1587>

Fallqvist Jonsson, M. & Wallström, E. (2016). *Får föräldrar plats?: En studie om föräldrars användning och värdesättning av Göteborgs stadsbiblioteks barnavdelning* (Kandidatuppsats). Borås: Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, Högskolan i Borås. Tillgänglig: <http://hb.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:919892>

Fjällhed, A. (2012). Interkulturalitet – att finna möjligheter! I K. Goldstein-Kyaga, M. Borgström & T. Hübinette (red), *Den interkulturella blicken i pedagogik: Inte bara goda föresatser* (s. 43-62). Huddinge: Södertörns högskola.

Hellman, K. & Larsson, T. (2015). *Skövdes vardagsrum: En observationsstudie av användarnas aktiviteter på Skövde stadsbibliotek* (Kandidatuppsats). Borås: Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, Högskolan i Borås. Tillgänglig: <http://hb.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:840628>

Hultgren, F. & Johansson, B. (2015). *Rum för de yngsta: Barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter*. Borås: Högskolan i Borås.

IFLA. (2015). *About IFLA*. Hämtad 16 maj, 2016, från <http://www.ifla.org/about>

Institutet för språk och folkminnen. (2014). *Många modersmål*. Hämtad 28 april, 2016, från <http://www.sprakochfolkminnen.se/om-oss/for-dig-i-skolan/sprak-for-dig-i-skolan/spraken-i-sverige/manga-modersmal.html>

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C., & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces - a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), 586-597.

Lindskog, E. (2012). *Bygga broar mellan kulturer: En studie av skönlitteratur, identitet och integrationsprocess* (Masteruppsats). Borås: Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/11012>

Migrationsverket. (2016a). *Asylsökande till Sverige 2000–2015*. Hämtad 16 maj, 2016, från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar.html>

Migrationsverket. (2016b). *Ansökningar om asyl*. Hämtad 16 maj, 2016, från <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Aktuell-statistik.html>

Mouritsen, Flemming. (2014). *Skövde kulturhus: 1964-2014*. Skövde: Skövde kulturhus.

Nationalencyklopedin. (2016a). *Integration*. Hämtad 25 mars, 2016, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integration>

Nationalencyklopedin. (2016b). *Segregation*. Hämtad 19 maj, 2016, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/segregation>

P4 Sjuhärad. (2007). *Satsning på utländska böcker skiljer stort på bibliotek*. Hämtad 17 april, 2016, från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=95&artikel=1125131>

Petersson, Y. (2014). *Biblioteksrum i förändring: Folkbibliotekariers upplevelser av ny-, om- och tillbyggnation* (Kandidatuppsats). Borås: Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/13864>

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Riksdagen. Hämtad 6 maj, 2016, från https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs_sfs-2013-801/

Skön, N. (2012). *Biblioteket som en väg in i det svenska samhället – En textanalys av styrdokument på Malmö, Stockholm och Umeå bibliotek* (Kandidatuppsats). Borås: Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap/Bibliotekshögskolan, Högskolan i Borås. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/11108>

Statistiska centralbyrån. (2013). *Vart femte barn har utländsk bakgrund*. Hämtad 2 juni, 2016, från <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Artiklar/Vart-femte-barn-har-utlandsk-bakgrund/>

Statistiska centralbyrån. (2016a). *Sveriges befolkning, kommunala jämförelsetal, 31 december 2015*. Hämtad 28 april, 2016, från <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/>

Statistiska centralbyrån. (2016b). *Andel personer med utländsk bakgrund, 2015 jämfört med 2014*. Hämtad 2 maj, 2016, från <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Topplistor-kommuner/290738/>

Svensk biblioteks förening. (2008). *Framgångsrikt, men förbisett: Om bibliotekets betydelse för integration*. Stockholm: Svensk biblioteks förening. Hämtad 6 maj, 2016, från <http://docplayer.se/104261-Framgangsrikt-men-forbisett.html>

Svensk biblioteks förening. (2016). *Om oss*. Hämtad 6 maj, 2016, från <http://www.biblioteksforeningen.org/om/>

Svensk biblioteks förening & Svenska Uneskorådet. (2014). *Bibliotekens internationella manifest*. Stockholm: Svensk biblioteks förening.

Svenska Uneskorådet. (2016a). *Unesco*. Hämtad 16 maj, 2016, från <http://www.unesco.se/om-oss/unesco/>

Svenska Uneskorådet. (2016b). *Svenska Uneskorådet*. Hämtad 16 maj, 2016, från <http://www.unesco.se/om-oss/svenska-uneskoradet/>

Westin, A. (2016). Folkbiblioteken får 10,5 miljoner extra. *Biblioteksbladet. Bbl*, (4), 7.

Wildemuth, B. M. (2009). *Applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport, Conn: Libraries Unlimited.

Wildemuth, B. M. & Luo, L. (2009). Semistructured interviews. I B. Wildemuth, *Applications of social research methods to questions in information and library science* (s. 232-241). Westport, Conn: Libraries Unlimited.

Bilagor

Bilaga 1

INTERVJUGUIDE

Åsa-Maria Berg Levinsson, BIB13

Presentation

Materialet är konfidentiellt, din identitet kommer inte att avslöjas. Du kan när som helst avsluta intervjun.

Allmänna frågor:

- Ålder
- Hur länge har du arbetat som bibliotekarie?
- Beskriv kortfattat och i stora drag vilka arbetsuppgifter du har
- Vilka tidigare erfarenheter från arbete eller fritid har gett dig viktig information som du har med dig i ditt nuvarande jobb?

Tema 1: Biblioteksrummet

- Beskriv det biblioteksrum du arbetar i och vilka viktiga detaljer som dominerar utformningen
- Vilka styrdokument eller andra bestämmelser eller överenskommelser på din arbetsplats styr utformningen av biblioteksrummet?
- Berätta om hur du tänker kring tillgänglighet för alla i detta biblioteksrum, ge exempel!
- Hur prioriterar ni placeringen av olika medier i biblioteksrummet?
- Berätta om hur ni planerar förändringar i biblioteksmiljön, större och mindre, på din arbetsplats

Tema 2: Interkultur, integration och mångspråk

- Vilka styrdokument eller beslut på din arbetsplats påverkar ert arbete med interkultur/mångkultur och integration?
- På vilket sätt påverkar arbetet med interkultur/mångkultur och integration ert praktiska arbete på din arbetsplats? Ge exempel.
- Beskriv vilka riktlinjer du/ni på din arbetsplats har för arbetet med människor som använder fler/andra språk än svenska

Tema 3: Ett interkulturellt biblioteksrum

- Beskriv hur ni på din arbetsplats arbetar för att alla besökare ska hitta rätt i biblioteksrummet och få adekvat information
- Hur tror du att du skulle uppfatta detta biblioteksrum om du inte kunde läsa svenska och om du var ny i Sverige?
- Berätta hur du tänker kring frågan om och på vilka sätt detta biblioteksrum kan bidra till att gynna interkultur/mångkultur och integration

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

April/maj 2016

Tack för din medverkan!

Syftet med denna studie är att undersöka hur folkbiblioteken kan utforma sin fysiska miljö, det vill säga själva biblioteksrummet, för kulturell och språklig mångfald enligt gällande styrdokument för biblioteksverksamhet. Fokus för studien kommer att ligga på utrymmen ämnade för barn- och ungdomsverksamhet, det vill säga för gruppen 0-18 år.

Din medverkan har gjort det möjligt för mig att kunna genomföra studien och på så sätt bidra med mer vetenskaplig kunskap kring detta syfte. Förhoppningsvis kan denna utökade kunskap även omsättas i praktiken, på biblioteksområdet.

Din medverkan i studien är konfidentiell och din identitet kommer således inte att offentliggöras. Det material som insamlas vid några olika svenska folkbibliotek i samband med undersökningen används endast i studiesyfte, dock kommer det av uppsatsen att framgå vilka orters bibliotek som deltagit i studien. Uppsatsen kommer senare att publiceras på internet.

Vid frågor kring studien eller intervjun är du välkommen att kontakta mig direkt. Om du så önskar, kan jag skicka en kopia på uppsatsen till dig efter examinationen.

Vänligen,

Åsa-Maria Berg Levinsson, 711230-3628

Student på kandidatnivå vid Högskolan i Borås, bibliotekarieprogrammet

Mejladress: asamaria.berg@gmail.com

Mobiltelefonnummer: 0723-66 35 77

Bilaga 2

Observationer

Åsa-Maria Berg Levinsson, BIB13

Hur för rummet mig från entrén till barnavdelningen?

Vad är det som först fångar uppmärksamhet på barnavdelningen?

Hur ser rummet ut?

Vilka olika delar utgörs rummet av och hur förhåller de sig sinsemellan?

Vad ligger centralt, vad ligger perifert?

Hurudan är den naturliga rörelsen/flödet genom rummet, hur rör sig människor i rummet?

Hur faller ljuset i rummet?

Hur känns det i rummet? Syn/lukt/ljud/smak/känsla

Hur ser möbleringen ut?

Vilka material används?

På vilken höjd finns olika detaljer placerade?

Från ett barns horisont/höjd – går det att hitta och se vart man ska? (huka t ex)

Hur ligger medier för olika ålderskategorier i förhållande till varandra?

Hur är medier på andra språk placerade i rummet?

Hur synliga är medier på andra språk?

Finns det någon skyltning, hur ser den ut?

Hur synlig är skyltning på olika språk/alfabet? Vilka?

Finns det element av fantasi/sagor/andra världar?

Finns det utrustning för kreativitet, hurudan?

Finns det teknisk apparatur, hurudan?

Skissa/fotografera! (Foton, etisk aspekt, helst bara utrymmen.)